

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI
ANABİLİM DALI

**SAKARYALI HACI HÂFİZ MEVLÛT ERDEM HOCA
EFENDİ'NİN HAYATI, ESERLERİ, TASAVVUF ANLAYIŞI VE
MÛSİKİŞİNASLIĞI**

Yüksek Lisans Tezi

Esra KALINSAZ

Ankara-2013

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI
ANABİLİM DALI**

**SAKARYALI HACI HÂFİZ MEVLÛT ERDEM HOCA
EFENDİ'NİN HAYATI, ESERLERİ, TASAVVUF ANLAYIŞI VE
MÛSİKİŞİNASLIĞI**

Yüksek Lisans Tezi

Esra KALINSAZ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Bayram AKDOĞAN

Ankara-2013

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI
ANABİLİM DALI

SAKARYALI HACI HÂFİZ MEVLÛT ERDEM HOCA
EFENDİ'NİN HAYATI, ESERLERİ, TASAVVUF ANLAYIŞI VE
MÛSİKİŞİNASLIĞI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı :

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../20...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

.....

İmzası

.....

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖNSÖZ.....	VI
KISALTMALAR.....	VIII
GİRİŞ.....	1
A. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	1
B. YÖNTEM VE KAYNAKLAR.....	1
C. MÛSİKİ VE DİN.....	2
D. DİN GÖREVLİLERİNİN MÛSİKİ SANATINI BİLMELERİNİN ÖNEMİ.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM

SAKARYALI HACI HÂFİZ MEVLÛT ERDEM HOCA EFENDİ'NİN YAŞADIĞI ÇEVRE VE HAYATI

A. HAYATI.....	6
1. Çocukluğu ve Ailesi.....	6
2. Şeceresi.....	6
3. Babası Hakkında Bilgi.....	7
4. Annesi Hakkında Bilgi.....	7
5. Kardeşleri Hakkında Bilgi.....	10

6. Doğup Büyüdüğü ve Yaşadığı Yerler.....	10
7. Küçük Yaşlarda Davranışı.....	10
8. Talebelik Hayatı.....	11
9. Hâfızlığa Başlaması.....	12
10. İlk Eşi Şakire Hanım ile Evlenmesi.....	13
a. Eşinin Doğumu ve Ailesi.....	13
b. Eşinin Kişiliği, Komşularıyla İlişkileri ve Yardımseverliği.....	14
c. Eşinin Evlenmesi.....	14
d. Eşinin Çocuklarına Davranışı.....	15
e. Eşinin Vefatı.....	15
11. İkinci Evliliği.....	15
12. Çocukları.....	16
13. Vefâtı.....	17
14. Cenâze Namazı ve Defni.....	18
B. TAHSİL HAYATI.....	18
1. Hocalara ve İlim Sahiplerine Karşı Davranışı	18
2. Okuduğu Kitaplar.....	19
3. Tarikata İntisabı.....	19

C. ASKERLİK HAYATI.....	20
D. İMAMLIĞA VE DİN HİZMETLERİNE BAŞLAYIŞI.....	21
1. Görev Yaptığı Yerler.....	21
2. Yetiştirdiği Hâfızlar.....	24
a. Kendi Ailesinde Yetiştirdiği Hâfızlar.....	24
b. Görev Yaptığı Yerlerde Yetiştirdiği Hâfızlar.....	25
3. İmamlık Göreviyle Birlikte Yürüttüğü Diğer Hizmetler.....	25
a. Terzilik.....	25
b. Tıbbi Müdahale.....	26
c. Berberlik.....	26
E. YAŞADIĞI YERLER DIŞINDAKİ YAPTIĞI ZİYÂRETLER.....	26
1. Hac ve Umre Ziyâretleri.....	26
2. Seyahatleri.....	27
F. MEVLÛT ERDEM HOCA EFENDİ'NİN EĞİTİM VE ÖĞRETİM METODU.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

SAKARYALI HACI HÂFİZ MEVLÛT ERDEM HOCA EFENDİ'NİN SOSYAL HAYATI, TASAVVUF ANLAYIŞI VE MÛSİKİŞİNASLIĞI

A. MEVLÛT ERDEM HOCA EFENDİ'NİN SOSYAL HAYATI.....	30
---	-----------

1. İnsanlara İkrâmı ve Hediyeleşmesi.....	30
2. Mektuplaşması ve Tebrikleşmesi.....	30
3. Misafirperverliği.....	36
4. Dostlarına ve Talebelerine Karşı Davranışı.....	36
5. Yeme İçme Âdâbı.....	37
6. Yardımseverliği.....	37
7. Nüktedanlığı ve Şakacılığı.....	38
B. DÎNÎ HAYATI.....	39
1. Sünnete Bağlılığı.....	39
2. Kur'ân Okuması ve Dinlemesi.....	39
3. Sadaka ve Zekât Dağıtımı.....	41
4. İslamî Cemaâtlerle İlgili Görüşleri.....	41
C. SİYASİ GÖRÜŞLERİ.....	42
D. EĞİTİME VERDİĞİ ÖNEM.....	42
E. MÛSİKİŞİNASLIĞI.....	43
1. Güzel Sese ve Mûsiki Kulağına Sahip Olması.....	43
2. Güzel Kur'ân Okuması.....	43
3. Güzel Ezân Okuması.....	44

4. Mevlit, İlahi ve Kasîde Okuması.....	45
5. Şarkı ve Türkü Okuması.....	47
6. Kur'ân Okurken Kullandığı Makamların Analizi.....	50
F. ÖZEL AİLEVİ HAYATI.....	52
1. Hanımına ve Başka Hanımlara Karşı Davranışı.....	52
2. Çocuklarına Karşı Davranışı.....	53
3. Torunlarına Karşı Davranışı.....	53
G. SPORLA İLGİSİ.....	54
1. Yüzücülüğü.....	54
2. Bisiklete Binmesi.....	55
SONUÇ.....	56

EKLER

FOTOĞRAFLAR, MEKTUPLAR VE NOTLAR.....	59
A. FOTOĞRAFLAR.....	60
B. MEKTUPLAR.....	70
C. OKUDUĞU ŞİİRLER VE BAZI NOTLAR.....	80

KAYNAKLAR.....	89
ÖZET.....	91
ABSTRACT.....	92

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması Türk Din Mûsikisi alanında yüksek ilim sahibi, bu alanda uzman ve birtakım eserler ortaya koymuş, ancak gün yüzüne çıkma imkânı olamamış önemli şahısların ortaya çıkarılması ve incelenmesi konusunda yol gösterici bir tez çalışması olması hedeflenmektedir.

Elimizdeki kaynaklara baktığımız zaman, herkesin genellikle bildiği ve geniş yankı uyandırmış şahıslar ve onların eserleri halk tarafından her zaman tutulmuştur. Herhangi bir alanda uzmanlaşmış bir şahıs, o alanın araştırmacıları tarafından her zaman bilinmekte ve değer verilmektedir. Ancak tarihe baktığımız zaman bunların yanında isimsiz kahramanlar da var olmuşlardır ve belli bir popülerite imkânı bulamayıp yok olup gitmektedirler. Bu insanlar yaşadıkları topluma ışık tutan insanlar olmuşlar, belli bir kesime büyük faydalar sağlamışlar ve önemli eserler ortaya koymuşlardır. Durum bu şekilde işlerken, biz araştırmacılar hâlâ bilinen insanlar üzerinde çalışmaya devam edip geride kalanları görmemezlik yapamayız. Bu durumun farkında olan Tez Danışmanım ve Hocam Doç. Dr. Bayram Akdoğan'ın yönlendirmesiyle böyle bir tezi kendim için bir Yüksek Lisans Tezi olarak seçmiş bulunuyorum.

Bu ve bunun gibi çalışmalarla tarih içerisinde kaybolmaya yüz tutmuş isimsiz kahramanlar ve onların eserleri ortaya çıkarılacak, bu sayede o dönemin ve bölgenin tarihsel değişim tabanında kültürel ve sosyal altyapısına da bir ışık tutma imkânı bulunacaktır.

Tez konumun seçilmesinde ve tez plânının hazırlanmasında her türlü desteği sağlayan ve üzerimde çok büyük emekleri olan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Bayram Akdoğan'a şükranlarımı sunar, bu tez çalışmasında evinin kapılarını açan ve büyük katkı sağlayan Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin mahdumları Tacettin Erdem ve ailesine de sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Esra KALINSAZ

Ayvalı / Ankara

2013

KISALTMALAR

- (c.c.) : Celle celâlühû = Şânı Yücedir.
- (s.a.v.) : Sallallahu aleyhi ve sellem, Allah'ın rahmeti ve Selâmı ona olsun.
- a.g.e. : Adı geçen eser.
- Bkz. : Bakınız.
- c. : Cilt.
- Hz. : Hazret, Hazretleri
- s. : Sayfa.
- TBMM :Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

A. ARAŞTIRMANIN AMACI ÖNEMİ

Her toplumda isimleri öne çıkmayan ve fazla bilinmeyen önemli şahıslar var olmuştur. Buna karşın böyle insanlar tarihsel süreç içerisinde, düşünce ve eserleriyle toplum üzerinde etkili olmuşlardır. Bu şahısların hayatlarını incelemek, o dönemin tarihsel değişim ve gelişim sürecini daha iyi anlamak adına önemli bir değer taşır.

Bu bağlamda her alanda olduğu gibi Türk Din Mûsikisi tarihi açısından da literatürde yer alamamış mirasın ortaya çıkarılması unutulmaya yüz tutmuş eserlerin ortaya çıkarılması son derece önemlidir. Dînî mûsikinin yaygın olarak kullandığı alanlar hiç kuşkusuz câmiiler olmuştur. Dolayısıyla dînî mûsiki formlarını en yaygın olarak kullananlarda din görevlileridir. Toplumda her bölgeye ait farklı ve çok sayıda din görevlileri olduğunu düşünürsek, aralarında yaşamış olan birçok önemli kişilerin bilgisine, eserlerine ulaşmak oldukça zor bir iş olsa gerektir.

Bu yüzden biz araştırmacılara büyük görevler düşmektedir. Dînî mûsiki alanını daha zenginleştirmek adına böyle önemli şahıslar araştırmaya tabi tutulmalı, eserleri incelenmeli ve çalışmaları ortaya konulmalıdır.

B. YÖNTEM VE KAYNAKLAR

Yapılan tez çalışmasında kişinin hayatı çalışıldığı için öncelikle onun yaşamının büyük bir kısmını geçirdiği Sakarya'ya gidilip hem yaşadığı ortamla ilgili gözlem yapma hem de ailesi ve diğer tanıdıklarıyla görüşme imkânı oldu. Ailesi, arkadaşları ve talebeleriyle yapılan görüşmeler, tezin altyapısını oluşturan en temel kaynaklardır. Mevlüt Erdem Hoca Efendi'ye ait elimize ulaşan ses kayıtları, Kur'an

kıraatinde hangi makamlar üzerinde yoğunlaştığı konusunda bize önemli bilgiler vermektedir. Hoca Efendi 1999 Gölcük depreminde vefat ettiği ve kendisiyle yüze görüşme imkânımız olamadığı için kendisine ait mektuplar, yazılar, notlar ve fotoğraflar da tezin önemli bir kaynağını teşkil etmektedir. Deprem enkazında Hoca Efendi'ye ait çok fazla materyal kaybolduğu için, ulaşabildiğimiz diğer bütün dokümanları bu tez içerisinde vermeye çalıştık.

C. MÛSİKİ VE DİN

İnsanın yaratılışı itibariyle ses unsurunu ondan ayrı tutamayız. Doğaya baktığımızda da Allah'ın (c.c.) yaratmış olduğu o muhteşem nizam ve uyumun içerisinde ahenk ve ritmi çok açık bir şekilde görebiliriz. Doğada rüzgârın, akan derelerin, bir sesi vardır. İnsanda belli bir ritim düzeni içerisinde atan kalbin de bir ritmi vardır. Bu yüzden ritim bozulduğunda insan hayatı tehlikeye girer. Yüce Allah'ın her şeyi belli bir düzen ve ritim içerisinde uyumlu bir şekilde yaratmış olduğunu O'nun eserlerinden görmekteyiz.

Tarihsel süreçte âlimlerin, Kur'ân âyetleri ışığında mûsiki konusundaki görüşleri farklılaşma arz etmiştir. Bir kısmı mûsikinin kesinlikle haram olduğunu iddia ederken; diğer bir kısmı da âyetlerde mûsikiye dair net bir ifade olmadığını savunmaktadırlar.¹ Ancak genel görüşe bakıldığında zaman mûsikinin haram olduğuna dair âyetlerin yorumlanmasında kişiler genel görüşlerini daha fazla ortaya koymuşlardır. Bu savundukları âyetlerin sebeb-i nüzullerine bakıldığında zaman mûsikinin haram olduğuna dair yorumlama getirecek bir durum olmadığı

¹ Bayram Akdoğan, *Türk Din Müsikisi Dersleri*, Bilge Ajans Matbaa, Ankara 2010, s. 38.

görülmektedir. Sonuçta bu konuya dair âyetlerde bir hüküm bulunmamaktadır.² Aksine birçok sahih hadislerdeki rivâyetlere baktığımızda ve Hz. Peygamber Efendimiz dönemindeki uygulamalara baktığımızda mûsikiye, güzel sese çok önem verildiğini görmekteyiz.

İnsan, estetik duygulara sahip bir varlıktır. İster göze ister kulağa güzel hitap eden ne varsa insan bundan etkilenmektedir ve güzel olana ihtiyaç duymaktadır. Kâinattaki en büyük sanatkârın Yüce Allah olduğunu düşünürsek, sanatın en önemli dallarından mûsikiyi de reddetmek olmaz. İslâm'ın ilk dönemlerine baktığımız zaman mûsikiye, güzel sese verilen önemi açık bir şekilde görmekteyiz. İnsanları namaza dâvet çağrısı olan Ezânı, Peygamber Efendimizin çok güzel bir sese sahip olan Bilal-i Habeşi'ye okutması bunun en güzel örneğidir.

Kur'ân-ı Kerim'in okunmasında da güzel sesin önemi özellikle vurgulanmıştır. Mânâyâ göre coşku ya da hüzün katılarak okunmasına önem verilmiştir ki bu âyetlerin anlam bütünlüğü açısından da önemli bir husus teşkil etmektedir. Kur'ân-ı Kerim zaten derin bir ifade ve anlam bütünlüğü içerisindedir ve mûsiki ile birlikte bu anlam ve etkisi de daha da zenginleştirilip etkileyici hale getirilmektedir.

Bunun da öncesinde en ilkel kabile yaşantısı ve din anlayışlarına baktığımızda, o dönemlerden beri mûsikinin hayatlarında önemli bir yer teşkil ettiğini görmekteyiz.³ Çünkü sesin doğüstü bir şey olduğuna ve kutsal olandan geldiğine inanılırdı. Sadece İslâm'da değil genel olarak semâvi ve diğer dinler ve

² Akdoğan, (2010), a.g.e., s. 67-68

³ Adnan Çoban, *Müzikterapi / Ruh Sağlığı İçin Müzikle Tedavi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2005, s. 17.

eski tarihlerde var olmuş ve hâlâ varlığını sürdüren yerel inançlarda mûsikinin etkisini görmekteyiz.

Görüldüğü üzere mûsiki ve dini ayırmak tarihsel sürece baktığımızda pek mümkün değildir. Sesin ve mûsikinin üstün ve yüce bir yaratıcı tarafından geldiğine inanılmış ve Allah'a daha fazla yakınlaşma unsuru olarak görülüp değer verilmiştir.

D. DİN GÖREVLİLERİNİN MÛSİKİ SANATINI BİLMELERİNİN ÖNEMİ

“*Kur’ân’ı seslerinizle süsleyiniz, çünkü güzel ses, Kur’ân’ın güzelliğini artırır.*”⁴ ve “*Her şeyin bir süsü vardır, Kur’ân’ın süsü de güzel sestir.*”⁵ gibi hadislere baktığımızda güzel sese önem verildiğini çok açık bir şekilde görmekteyiz. Kur’ân’ın tecvit kaidelerine ve anlamsal bütünlüğün bozulmadan okunmasına çok önem verilmiştir. Hüzün duygusu içeren âyetlerde coşkulu veya coşkulu bir âyeti hüzün duygusuyla okumak çok yanlıştır. Bu durum Kur’ân’ın anlam bütünlüğü açısından çok önemlidir ve bu konuda özellikle din görevlilerine büyük görevler düşmektedir.

Din görevliliğinde ses unsuru çok önemlidir. Çünkü Ezân ve Kur’ân okumak gibi temelinde güzel sesin olduğu işler yapılmaktadır. Bu açıdan din görevlilerinin öncelikle güzel sese sahip olmaları gerekmektedir. Özellikle Ezân herkesi alâkadar eden bir çağrıdır. Müslüman ülkelerde yaşayan her dine mensup insan her vakitte Ezânı dinlemektedirler. Çok güzel sese sahip bir din görevlisinin Ezân okuması

⁴ Buhârî, *es-Sahih*, Kitâbu’t-Tevhîd, İstanbul 1979, c. VIII, bâb: 52.

⁵ Celâleddin Abdurrahman Es-Suyûtî, *el-Câmiu’s-Sağîr fî Ehâdisi’l-Beşîri’n-Nezir*, Mısır 1954. c. II, s. 125.

hangi dine mensup olursa olsun insanları etkileyebilmektedir. Bu açıdan din görevliliğinde en önemli husus güzel sese sahip olmaktır.

Diğer bir husus ise makamsal bir mûsiki bilgisine sahip olmaktır. Gerek Ezân okurken gerekse de Kur'ân tilavetinde makamsal bilgi çok önemlidir. Bilindiği gibi günün her vakit Ezânı farklı makamlarda okunmaktadır ve din görevlilerinin bu şekilde okuyabilmeleri için makam bilgisine sahip olmaları gerekmektedir. Meselâ akşam Ezânı Segâh makamıyla okunur, bu makam bir bitişin bir sonun habercisidir. Güneşin batışıyla hayat sayfalarından bir yaprak daha gittiğini, nice sağ olan insanların bir akşam güneşi gibi bu dünyaya veda edip gittiğini hatırlatıyor ve ey insan bu geri dönüşü olmayan yolculuğa sen de adım adım yaklaşıyorsun hazır mısın? der gibi bir ruh haliyle bizlere mesaj vermektedir. Dînî formlarda makamları tatbik ederken, makamların vakitlere göre etkilerini göz önünde bulundurarak hareket etmelidir. Makamların vakitlere göre tesirleri çeşitli kaynaklarda bulunmaktadır.⁶

⁶ Bayram Akdoğan, *Din Görevlilerine Mûsiki Eğitimi Verilmesi Hakkında Örnek Bir Metot*, A.Ü.İ.F.D.,Cilt: XLIII, Sayı: 2, Yıl: 2002, s. 322.

BİRİNCİ BÖLÜM

SAKARYALI HACI HÂFİZ MEVLÛT ERDEM HOCA EFENDİ’NİN YAŞADIĞI ÇEVRE VE HAYATI

A. HAYATI

1. Çocukluğu ve Ailesi

Mevlüt Erdem Hoca Efendi’nin ailesi ile ilgili görüşebileceğimiz hayatta olan çok fazla kişi kalmadığından çok detayları bilgilere ulaşamadık. Edinebildiğimiz bilgilere göre Sakaryalı Hacı Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi, 1928 senesinde Düzce’nin Kaynaşlı ilçesinin Sığırlık⁷ köyünde dünyaya gelmiştir. Köyün ismi Sığırlık olunca akla ilk gelen şey, köy halkının geçimini hayvancılıkla sağlıyor olmasıdır. Bu yüzden büyük bir ihtimalle Hoca Efendi’nin ailesi de geçimini hayvancılıkla sağlamış olmalıdırlar ve kendisi de böyle bir ortamda dünyaya gelmiştir.

2. Şeceresi

Mevlüt Erdem Hoca Efendi’nin babası ve ailesi Trabzon Çaykara’dan Kaynaşlı’ya göç etmiştir. Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi Trabzon’da Müftüoğulları sülalesinden gelmektedir. 1800’lü yıllarda büyük dedeleri Kadioğlu Ahmet Efendi o dönemde Of müftüsü imiş. Bu soy isimleri buradan gelmektedir. Ancak daha sonra Trabzon’dan farklı şehirlere göç eden aileler olmuştur.

Cumhuriyet’in ilanından sonra çıkan soyadı kanunu ile bu farklı yerlere göç edenler farklı soy isimler almışlardır. Sadece Trabzon taraflarında kalanların soy

⁷ Yeni adı Yeniyurt köyüdür.

isimleri Müftüoğlu olarak kalmıştır. Düzce taraflarına yerleşen aileler, soyadı kanunu ile “Erdem” soyadını almışlardır. Diğer bir kısmı da Şentürk ismini almışlardır. Eski Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı görevinde bulunmuş olan amcazadeleri Lütfi Şentürk⁸ aynı soydan gelmektedir ve akrabadırlar. Yine Düzce taraflarındaki “Aydın” soyadını alanlarda aynı soydan gelmektedirler. Çorum ve Kırıkkale taraflarına göç edenler ise “Kaya” soyadını almışlardır. Bütün bunların hepsi soyadı kanunuyla farklı isimler almışlardır ancak aslında hepsi “Müftüoğlu” soyundan gelmektedirler.

3. Babası Hakkında Bilgi

Sakaryalı Hacı Hâfız Mevlüt Erdem’in babası Ahmet Çavuş’tur.⁹ Ahmet Çavuş Trabzon Çaykara’da dünyaya gelmiştir. Hangi senede doğduğuyla ilgili kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. 14-15 yaşlarında iken Kaynaşlı’ya göç etmişlerdir.

Ahmet Çavuş yaşadığı köyde insanlar tarafından çok sevilen ve sayılan birisiydi. Ayrıca Atatürk’ün de yakın arkadaşlarından imiş. Yaşadığı köyde dört sene muhtarlık yapmıştır. Görev yaptığı süre içerisinde köy için büyük hizmetler vermiştir. Yolları olmayan köye yeni yollar yaptırmıştır.

Mevlüt Erdem 8-9 yaşlarında iken babası Ahmet Çavuş’u bir hastalık sebebiyle kaybetmiştir

4. Annesi Hakkında Bilgi

⁸ 1936’da Trabzon-Çaykara’da doğdu. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak Vaizlik ve Müftülük görevlerinden sonra 30.11.197’de Ankara Müftülüğüne atandı ve 09.05.1978’e kadar bu görevini yürüttü. 1978 ve 1984 yıllarında iki kere Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Halen emeklilik hayatını devam ettirmektedir.

⁹ Askerde çavuş olduğu için bu lâkapla anılırdı.

Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin annesi Fadime Hanım çok halim selim bir kadındı. Fadime Hanım Hâfız Ali Akdoğan Hoca Efendi'nin de onun hanım olan Hacı Şehriye Hanım'ın da halalarıydı. Hâfız Ali Hoca Efendi, Hâfız Mevlüt Hoca'nın dayısı Hasan'ın oğluydu. Şehriye Hanım da diğer bir dayısı Hacı Ahmed'in kızıydı.

Fadime Hanım hayatı boyunca dindar ve mütedeyyin yaşamış, imanı bütün bir kadındı. Çok genç yaşta ölen kocasının ardından çocuklarını büyütmüş ve her birini de uygun bir eş bularak evlendirmiş, yuvalarını kurmuştu. Çocukları hayatlarını kazanmak için Sığırlık köyünden birer birer ayrılmışlar ama o hayatının son zamanlarına kadar köyde kendi evinde Fevzi adındaki oğlu ile yaşamıştır.

Fadime Hanım çalışmayı da çok seven bir kadın idi ama hayatı boyunca fazla kilolardan çok çekmiştir. Yemek yemeği de çok seven Fadime Hanım, özellikle et türü yemekleri çok sever fakat bu yemekler de onu helâk ve perişan ederdi.

Fadime Hanım hoş sohbet bir kadındı. İnce ve nahif bir konuşma sesi vardı ki çocukları bu sesle kendine cezp eder ve sohbetine gelenleri de mutlu ederdi. Fadime Hanım ile ilgili araştırmalarımda onun tez danışmanım Doç. Dr. Bayram Akdoğan Bey'in babası Hacı Hâfız Ali Akdoğan Hoca Efendi'nin öz halası olduğunu öğrendikten sonra, bazı bilgileri ondan alma fırsatını bulduk. Hocam Doç. Dr. Bayram Akdoğan'ın ağzından Fadime Hala hakkında şu bilgileri aldık:

“Fadime Hala (mekânı Cennet olsun) çok hoş bir büyüğümüzdü. Babamın biricik ve öz halası olması sebebiyle biz ona Büyük Anne derdik. Fadime Hala bizim çocukluk yıllarımızda Sığırlık Köyünde Mahalle meydanındaki tek katlı ve çatıda odası bulunan bir ahşap evde oğullarından Fevzi ile otururdu. Fevzi kendi halinde

bir insan ama annesine hizmet eder ve birileri de ona iş verirse üç beş kuruş kazanır harçlığını çıkarırdı.

Fadime Hala bazen çok rahatsızlanır oğullarının yanına gider, bazen de babam Hâfız Ali Hoca Efendi onu alıp bizim Kaynaşlı'daki evimize getirirdi. Hem annemin hem de babamın halaları olduğu için Fadime Hala günlerce bizde rahat ve mutlu bir şekilde kalırdı. Yemek konusunda sıkıntısı olduğu için annem Şehriye Hanım onun istediği yemekleri yapar, babam da özellikle onun için kasaptan iyi tarafından et alırdı.

Fadime Hala çocukları kendine çeken o ince ve tatlı sesiyle¹⁰ çağırır ve bizleri bağına basardı. Biz de normal zamanlarda çocuklar olarak zeminde bulunan tek katlı evimizde kardeşler arasında gürültülü oynardık ama Fadime Hala'yı rahatsız etmemek için ve ses çıkarmamak için ayak parmaklarımız üzerinde yürürdük.

Fadime Hala gençlik yıllarında bağ bahçe işleriyle uğraşan ve hayvan hizmetleriyle süt, yoğurt gibi ihtiyaçlarını temin eden bir kadındı. Nihayet o da bu âlemin çeşitli mutluluk ve sıkıntılarını yaşamış bir insan olarak takat ve dermandan düşmüş tahminlerime göre yaklaşık olarak 75 yaşlarında iken1976 senesinde oğullarının bulunduğu Adapazarı'nda muhtemelen Hâfız Mevlüt Hoca Efendi veya oğlu Ziya Hoca'nın evinde vefât etmiştir. Rûhu şâd olsun.”

¹⁰ Doç. Dr. Bayram Akdoğan Hocamızın anlattıklarına göre Fadime Hanım'ın Mukaddes adında bir kızı vardı. O da çok müteyeyyin ve iyi kalpli bir kadındı. Çocukları çok sever, onları ince sesiyle nazlardı. Annesi Şehriye Hanım'la hala ve dayı çocukları olurlardı. Bu yüzden Şehriye Hanım çok hasta yatmış olan Mukaddes Hanım'ı zaman zaman ziyarete giderdi ve Bayram Akdoğan'ı da yanında götürürdü. Mukaddes Hanım, dayısının kızı ve çok sevdiği çocukluk arkadaşının oğlu olduğu için Bayram Akdoğan'ı çok severdi. (Bayram Akdoğan ile yapılan mülâkattan).

5. Kardeşleri Hakkında Bilgi

Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin dördü erkek ikisi kız olmak üzere toplam altı tane kardeşi vardı. Mustafa Kemal ve Süleyman Erdem en büyükleri idi. İkisi de köyde tarım ve çiftçilikle uğraşmışlardır. Daha sonra Hatice isimli ablası var idi. Ondan sonra Mevlüt Erdem Hoca Efendi dünyaya gelmiştir. Onun bir küçüğü kız kardeşi Mukaddes'tir. Daha sonra Ziya ve Fevzi Erdem adlarında iki erkek kardeşi dünyaya gelmiştir. Ziya Erdem de Adapazarı'nda müezzinlik yapmıştır ve oradan emekli olmuştur. Kendisi 2011 yılında vefât etmiştir. Fevzi Erdem hariç diğer tüm kardeşler vefât etmiştir. Tek hayatta kalan şuan odur. Kız kardeşler de Kaynaşlı' da yaşadılar ve orada vefât ettiler.

6. Doğup Büyüdüğü ve Yaşadığı Yerler

Mevlüt Erdem Hoca Efendi, Düzce ovasının doğu uzantısı olarak Bolu Dağı eteklerine kadar uzanan bir vadi üzerine kurulmuş olan Kaynaşlı ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlçe sınırları doğuda Bolu ili, batıda Düzce ili, güneyde Mudurnu ilçesi ve kuzeyindeki Yığılca ilçesi ile çevrilidir. Dağlık bir araziye sahiptir. Karadeniz ikliminin hâkim olduğu bu bölgede yazlar serin, kışlar soğuk geçmektedir. İklimin özelliğinden dolayı en fazla yağış İlkbahar ve Sonbahar mevsimlerinde meydana gelmektedir.

7. Küçük Yaşlarda Davranışı

Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin çocukluğu Kur'ân'la geçmiştir. Yaramaz bir çocuk değil aksine çok uysaldı. Zaten haylazlık yapacak pek vakti yoktu. Babasını da genç yasta kaybettiği için hayatın zorluklarına erken bir yaşta atılmıştır. Hayat onun için zor bir şekilde başlamıştır.

Hoca Efendi küçük yaşta hâfız olduktan sonra o dönemlerdeki yetiştirdiği hâfızlar kendi yaşlılarıydı. Kendisi çok otoriter bir yapıya sahipti ve normalde insanın genç yaşta yaşlılarına eğitim vermesi ve gerekli otoriteyi sağlaması oldukça zor iken Hoca Efendi bunu çok güzel bir şekilde başarmıştır. Kendi yaşlarında olan öğrencileri hocalarına saygıda hiçbir zaman kusur etmemişlerdir.

8. Talebelik Hayatı

O dönemin şartlarına baktığımız zaman bugünkü gibi eğitim düzeni mevcut değildi. Her aile çocuğunu okula gönderecek yeterli güce sahip değildi. Çünkü bugünkü gibi her yerde okul mevcut değildi. Özellikle daha kırsal yerleşim yerlerinde okul olmadığı için veya uzak yerlerde olduğu için ve bu uzak yerlere çocukları gönderecek yeterli maddi imkân da olmadığından insanlar daha çok tarımla uğraşıyorlardı.

Mevlüt Erdem'in babası, böyle bir dönemin şartlarında oğlunun eğitimine önem vermiştir. O dönemde Hendek'te bir ilkokul bulunmaktaydı.

Mevlüt Erdem'in babası Ahmet Çavuş'un baldızı da Sakarya'nın Hendek ilçesinde yaşıyordu. O ailenin çocuğu yoktu. Oradaki ilkokulun olması sebebiyle oğlu Mevlüt Erdem'i İlkokulu okuması için Hendek'e yollamıştır. Bu aile Mevlüt Erdem'i kendi çocukları gibi sevip, ilgilenmişlerdir. Birkaç yıl sonra da kendi çocukları dünyaya gelmiştir.

Mevlüt Erdem Hoca Efendi, Hendek'te ilkokulu üçüncü sınıfa kadar okumuştur ve babasının yanına dönmeye karar vermiştir. O zamanlar günde bir kez

hareket eden post arabası¹¹ Hendek'te mola verdiğinde oradan binerek Düzce Kaynaşlı'ya babasının yanına gitmek üzere yola çıkmıştır. Bu bindiği aracı kullanan şoför, Mevlüt Erdem'in babası Ahmet Çavuş'u çok iyi tanıyan birisiydi. Şoför, Ahmet Çavuş'un da orada olduğu bir hana Mevlüt Erdem'i getirmiştir. Şoför; "Ahmet Çavuş'a bak sana kimi getirdim." demiştir. Ahmet Çavuş da "Ooo benim oğlum gelmiş" diye tepki vererek ardından "Benim oğlum hâfız olmaya geldi." diyerek artık bundan sonra oğlu Mevlüt Erdem'in hâfız olarak yetişeceğini belirtmiştir.

9. Hâfızlığa Başlaması

Mevlüt Erdem Hoca Efendi, Hendek'te ilkokul üçüncü sınıfa kadar okuyup tekrar Düzce Kaynaşlı'ya, babasının yanına döndükten sonra hâfızlığa başlamıştır. İlk olarak o zamanın orada bulunan hocalarıyla çalışmaya başlamıştır. Daha sonra Düzce'de bulunan Hâfız Hasan Hoca isimli bir hocayla çalışmaya başlamıştır. Düzce'de Amcasının yanında kalarak hâfızlığını tamamlamıştır.

Hoca Efendi, çok sağlam bir hâfızaya sahip olduğundan kısa sürede ve küçük yaşta hâfızlığını tamamlamıştır. Hoca Efendi'nin babasının vefâtının 40. Gününde hâfızlık merasimi yapılmıştır. Bu merasimle ilgili hoş bir anısı vardır. Kurra hâfız olan Yusuf amcanın babası Kur'ân-ı Kerim'i kaç günde bitireceğini sorar. Hoca Efendi de üç günde bitireceğini söyleyerek her gün on cüz okuyacağını ve üçüncü günde de hâfızlık merasimini yapacaklarını söyler. Bu üçüncü günde de hem babasının mevlidi için hem de Hoca Efendi'nin hâfızlık merasimi için bir araya toplanılmıştır. Hoca Efendi de çok yorgun olduğundan dolayı iki katlı evlerinin üst

¹¹ O dönemde İstanbul- Ankara arası yolculuk eden bir arabadır.

katında dinlenmek amacıyla bir odaya geçip kapıyı kilitleyip uyuyakalmıştır. Yusuf amcanın babası ve diğer ev ahalisi Mevlüt Erdem Hoca Efendi'yi aramaya koyulmuşlardır. Her yere bakmışlar ve bulamadıktan sonra kalabalıktan birisi “Karşı mesireden yukarı doğru gitti.” demiştir. Yaz mevsimi ve yayla zamanı olduğu için eyvah bu çocuk kaçtı diye paniğe kapılmışlardır. Özellikle Hoca Efendi'nin annesi oğlunun kaçtığını düşünüp ağlamaya başlamıştır. Bütün bu olaylar gelişirken Hoca Efendi'nin Yengesi¹² Nuriye Hanım üst kata çıkar ve oradaki odanın kapısının kilitli olduğunu fark eder. Orada odaya açılan lambalık için bir cam vardır. Oradan odanın içine doğru bakınca Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin uyuduğunu görmüştür. Onu bulduklarında özellikle annesi olmak üzere herkes çok sevinmiştir. Annesi de Hoca Efendi bulunmadan önce eve gelirse kurban kesme vaadinde bulunmuştur. Sonunda Hoca Efendi'yi buldular ve Kur'ân-ı Kerim okuyarak hâfızlık merasimi gerçekleşmiştir.

Hâfız olduktan hemen sonra, çok güzel ve güçlü bir sese sahip olan Hoca Efendi, Câmilerde mukabeleler okumaya başlamıştır.

10. İlk Eşi Şakire Hanım ile Evlenmesi

a. Eşinin Doğumu ve Ailesi

Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin ilk eşi Şakire Hanım, 1929 yılında Düzce'de doğmuştur. Kendisi, Hoca Efendi'nin dayısının kızıdır.

Şakire Hanım ve ailesi soy olarak Hacı Mustafa Oğulları soyundan gelmektedir. Bu aile Kaynaşlı'ya Çaykara'nın Paçan¹³ köyünden gelmektedirler.

¹² O zamanlarda Hoca Efendilerin örf ve adetlerine göre yenge kelimesi yerine abla ismi kullanılırdı.

¹³ Köyün şimdiki ismi Maraşlı Köyü'dür.

Evlenmeden önceki soyadı ise Akdoğan idi. Şakire Hanım'ın ailesi köyde tarım ve hayvancılıkla ilgilenmekteydi ve mütevazı bir yaşamları vardı.

b. Eşinin Kişiliği, Komşularıyla İlişkileri ve Yardımseverliği

Eşi Şakire Hanım, kocasını çok iyi idare eden birisiydi. Mevlüt Erdem Hoca Efendi de eşine karşı saygılı ve hoşgörülüydü. Evliliklerinin temelinde saygı olup bununla birlikte sevgi dolu bir ilişkileri vardı. Etrafındakiler de onların ilişkisine her zaman gıpta etmişlerdir. Oğulları Tacettin Erdem “Babamı Hâfız yapan annemdir.” demektedir.

Şakire Hanımefendi, çok hoşgörülü, hayırsever, evi çekip çeviren ve tâbir-i caizse tam bir Osmanlı kadını idi. İnsan ilişkileri çok sağlamdı. Otoriter bir yapıya sahipti ve tutumlu olmaya özen gösterirdi. Hanımefendi'nin yardımseverliği konusunda ne kadar iyi olduğunu şimdi çocukları komşularından yakınlarından duymaktadırlar. Özellikle insanlara yardım konusunda hassas olduğu için bazen eşine bile duyurmadan komşusuna yakacak kömür, yiyecek ekmek, un yardımlarında bulunurdu. Şuan bu yardımlarında bulunan insanlar ağlayarak Allah nur içinde yatırsın diye dua etmektedirler.

c. Eşinin Evlenmesi

Mevlüt Erdem Hoca Efendi 17 yaşlarındaydı. O sıralarda Hoca Efendi'nin Düzce'de Hatice adında sevdiği bir kız vardı. Ancak dayısının kızı olan Şakire Hanım'ı Hoca Efendi'ye bir eş olabilir maksadıyla ona gösterdiler. Şakire Hanım'ı ilk gördüğünde kendisi mısır soyuyordu. İlk gördüğü andan itibaren Hoca Efendi etkilenmiştir ve Düzce'de ki kızı unutup Şakire Hanım'a âşık olmuştur. Zaten Şakire Hanım, köye gidip gelen Hoca Efendi'yi uzun zamandan beri görmüş ve o da zaten

onu seviyormuş. Tanışmalarından sonra yaklaşık 2-3 ay sonra 1945 senesinde evlendiler.

d. Eşinin Çocuklarına Davranışı

Şakire Hanım çok nazik, hoşgörülü bir hanımefendiydi. Çocuklarına karşı da her zaman sevgi doluydu. Kız erkek, büyük küçük fark etmez bütün çocuklarını eşit bir şekilde severdi. Çocukları da aynı şekilde annelerine karşı saygıda kusur etmezlerdi. Kendisi de ilim öğrenmenin önemini farkındaydı ve çocuklarını okumaları konusunda her zaman teşvik etmiştir.

e. Eşinin Vefâtı

Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin eşinin yüksek tansiyon, şeker ve kolesterolü vardı. Sıhhati son zamanlarda çok iyi değildi ve devamlı ilâç kullanıyordu.

Bir gün gelini Zehra Hanım'la birlikte komşuya gitmişlerdir. Kendisi Kâbe aşkıyla yanıp tutuşan bir hanımdı. Sadece bir defa hacca gidebilen, Mekke ve Medine aşığı olan eşi, orada hac hatıralarını anlatırken heyecanın etkisiyle vefât etmiştir. Doktorlar beyin kanaması teşhisi koymuşlardır. Bu âni ölüm, bütün çocuklarını ve yakınlarını derin bir üzüntüye boğmuştur.

11. İkinci Evliliği

İlk eşinin vefâtından sonra Mevlüt Erdem Hoca Efendi, yaklaşık dokuz ay sonra ikinci evliliğini gerçekleştirmiştir. İkinci eşi Konya'da yaşayan ve beyi ölmüş olan halasının kızı Fikriye hanımdır. 1996 senesine kadar Hoca Efendi ve eşi, oğlu Tacettin ve ailesiyle birlikte yaşamıştır. Ondan sonra oğlu Tacettin Erdem kendi

evlerini satın alarak oraya yerleşmişlerdir ve o tarihten vefâtlarına kadar ikisi birlikte yaşamışlardır.

Bu evliliği yapmasının en önemli nedenlerinden birisi, Hoca Efendi'nin gittiği cemiyetler ve toplantılara herkesin eşi katılıp kendisinin yalnız kalmak istememesiydi. Çünkü o döneme baktığımızda eşi vefât eden bir bey artık bekâr sayıldığı için diğer kadınlar o beyden çekinmeye başladılar. Hoca Efendi'nin yaşadığı çevrede de herkesin eşi vardı ve kendisini yalnız hissetmek istememesinden dolayı ikinci evliliğini yapmıştır.

12. Çocukları

Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin ilk eşinden dünyaya gelen dört tane çocuğu olmuştur. En büyüğü Nurettin Erdem'dir. Kendisi Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nden mezun oldu. Daha sonra İzmit Petkim rafineriden emekli olmuştur. Ahmet Bedrettin ve Nuray isimlerinde iki tane çocuğu vardır. Kızı Nuray bir albayla evlidir, soyadı "Şentürk" olmuştur ve İzmir'de yaşamaktadırlar.

Nurettin Erdem'in bir küçük kardeşi olan Şükran Hanım ev hanımı olarak Kaynaşlı'da yaşamaktadır. Kocasını kamyon nakliyecisi emeklisi Hacı Mehmet Güner'dir. Üç oğlu ve bir kızı vardır. Ancak büyük oğulları İsmail ve Sadık vefât etmişlerdir. İsmail 22 yaşında iken sara hastalığından hayata gözlerini yummuştur. Sadık ise 19 yaşında bir trafik kazası geçirmiş ve omuriliği kırılmıştır. Bu yüzden felç olmuş ve yaklaşık iki sene kadar tedâvi görmüştür. Daha sonra Ankara Gazi Üniversitesi Hastanesi'nde Tacettin Erdem'in kucağında vefât etmiştir. Sadık'ın yaşamaları için çok uğraşmışlardır ancak maalesef kurtulamamıştır. Kızının ismi ise Kevser'dir. Daha sonradan en küçük oğlu Hayri dünyaya gelmiştir.

Daha sonra Nuran Hanım dünyaya gelmiştir. Eşi Refik Özçelik, Bolu Dernekler Müdürlüğü'nde vazifelidir. Üç kızları ve iki oğulları olmak üzere beş çocukları vardır. Kızların isimleri büyükten küçüğe doğru Elif, Tuba ve Suna'dır. Erkekler ise ikizdir ve isimleri Reha ve Sefa'dır.

Hoca Efendi'nin en küçük oğlu Tacettin Erdem'dir. Kendisi Zehra Hanım'la evlidir. İki kız ve üç erkek olmak üzere 5 tane çocukları vardır. Büyükten küçüğe doğru isimleri şöyledir: Fatma Mihriban, Esra Hayriye, Yesari Asım, Ahmet Kerâmi ve Yasir Mevlüt' tür. Mevlüt Erdem Hoca Efendi eşi adına şunları söylemiştir. "Annesi bütün çocuklarını çok seviyor ancak Tacettin'in hep farklı olduğunu söyler. O annesini kırsa da sanki bu bile ona iyi geliyor." Şeklinde annesinin oğlu Tacettin Erdem'e olan sevgisini ifade etmiştir.

13. Vefâtı

Türkiye, 17 Ağustos 1999 yılı Salı günü büyük bir olayla sarsılmıştır. Türkiye'yi derin bir yasa boğan, birçok farklı şehri etkileyen ve büyük can ve mal kayıplara neden olan Marmara depremi gerçekleşmiştir. Merkez üssü Gölcük ve Arifiye olan deprem saat 03.02'de gerçekleşerek birçok mal ve can kaybı yaşanmıştır.¹⁴

Bu büyük acılar bırakan deprem günü Hoca Efendi Mevlüt Erdem ve eşi evlerindeydiler. Eski ismi İzmit Caddesi ve bugünkü ismiyle Adnan Menderes Caddesi, Büyük Geçit Sokak, No:135/1 Bakkallar semti Adapazarı adresi üzerinde

¹⁴ Mümin Özbudak, *17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin Sakarya İli Ekonomisi Üzerindeki Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2000, s. 41.

bulunan evlerinin depremden yıkılması dolayısıyla göçük altında kalarak vefât etmişlerdir.

Hem böylesine büyük bir deprem ve insanların yakınlarını kaybetmiş olması, hem de babalarını kaybeden çocukları için büyük bir üzüntü olmuştur. Bu depremden sonra o bölgenin normal yaşantı haline dönmesi uzun zaman almıştır.

14. Cenâze Namazı ve Defni

Deprem olduktan 12 saat sonra Hoca Efendi'nin eşi Fikriye Hanım'ın cesedi enkazdan çıkarılmıştır. Fikriye Hanım'ın cenâzesi hemen Arifiye'nin Kalaycı beldesine defnedilmiştir. Eşinin enkazından yaklaşık iki saat sonra Hoca Efendi'nin cenâzesi çıkarılmıştır. Hoca Efendi'yi de Kaynaşlı Sığırlık (Yeniyurt)'a getirerek defnettiler. Enkazdan çıkarıldıktan yaklaşık 48 saat sonra defnedilmiştir. İlk eşinin mezarının yanına defnedilmiştir.

Vefâtından bir hafta önce bir yakınlarının cenâzesi için köye gitmişlerdi. İlk eşi Şakire Hanım'ı defnettikleri zaman oğlu Tacettin Erdem mezarlığın yanına iki tane daha yer çevirmişti. Tacettin Erdem orayı temizlerken Mevlüt Erdem Hoca Efendi şunları söylemiştir oğluna: “Oğlum temizle temizle, bakarsın lâzım olur” deyince, aralarında “Bana mı yoksa sana mı?” şeklinde şakalaşmışlardır.

B. TAHSİL HAYATI

1. Hocalara ve İlim Sahiplerine Karşı Davranışı

Mevlüt Erdem Hoca Efendi kendisi de bir eğitici olarak, ilmin bir sınırının olmadığını her zaman söylerdi. Bu yüzden her geçen gün yeni bir bilgi öğrenmeye

gayret ederdi. Böylece diğer ilim sahiplerine karşı da her zaman saygılı olurdu ve kendisini hiçbir zaman diğer ilim sahibi olan insanlardan üstün görmezdi.

Diğer ilim sahibi insanlardan da her zaman öğrenilecek bir şeyler olduğunu düşünür ve soru sormaktan çekinmez, bilgisini güçlendirmeye gayret ederdi.

2. Okuduğu Kitaplar

Hoca Efendi'nin elbette ki en fazla okuduğu, üzerinde durduğu eser Yüce Kitap Kur'ân-ı Kerim'dir. Ayrıca bunu destekleyici olarak tefsir kitapları okumaya çok özen gösterirdi. Meâl olarak da Elmalılı Hamdi Yazır'ın "Hak Dini Kur'ân Dili" adlı tefsir kitabını çok fazla okurdu. Bütün peygamberlerin tarihleri konusunda da bilgi sahibiydi ve bunlarla ilgili de çok kitap okurdu. Bunun dışında dînî makaleler okumaya da özen gösterirdi. Özellikle hutbelerde rahat konuşabilmek için çok fazla kitap okurdu.

Hoca Efendi gazete okumaya da çok özen gösterirdi. Gündemi her türlü takip etmek gerektiğine inanırdı ve bunun için haberleri de takip etmeyi ihmal etmezdi. Ayrıca gazetelerin bulmacalarını da çözmeyi çok severdi. Bulmacaların en zorlarını bulur ve harfî harfine kısa sürede bu bulmacaları tamamlardı.

3. Tarikata İntisabı

Mevlüt Erdem Hoca Efendi tam bir toplum insanıydı. İnsanlar hangi görüşte olursa olsun, hangi tarikata mensup olursa olsun kimseyi kimseden ayırt etmez, herkesi Allah'ın yarattığı bir kul olarak görüp severdi.

Hoca Efendi, hem hâfız olduğu için hem de bunu güzel sesiyle süslediği için insanlar tarafından toplantılara ve meclislere sürekli çağırılırdı. Özellikle Nakşibendi

tarikatıyla ilişkisi bu vesileyle başlamıştır. Bu tarikat, toplantılarına Mevlüt Erdem Hoca Efendi'yi her zaman çağırır ve Hoca Efendi'de o güzel sesiyle Kur'ân okur, ilâhiler söylerdi. Bu vesileyle Nakşibendi tarikatının toplantılarına giderdi ve severdi. Neredeyse Hoca Efendi, her ayın belli günlerinde olan toplantılara çağrılır ve iştirak ederdi. Son zamanlarında da oğlu Tacettin Erdem'i de bu toplantılara yanında götürürdü.

C. ASKERLİK HAYATI

Mevlüt Erdem askerlik görevine, ilk çocuğu Nurettin Erdem dünyaya geldiği zaman gitmiştir. Hâfızlık eğitimi verdiği öğrencilerinin hâfızlık eğitimine askerlik sebebiyle ara vermiştir. Ancak döndükten sonra hâfızlık eğitimlerine kaldıkları yerden devam etmişlerdir. Hoca Efendi askerliğini İstanbul Hadımköy'de yapmıştır. Aynı tarihlerde Hasan dayısının oğlu Hâfız Ali Akdoğan da Halıcıoğlu ve Eyüp Sultan'da istihkâm olarak askerlik görevini yapıyordu. İşte bu tarihlerde iki kuzen bir araya gelerek İmralı adasında mahkûm er Sıhhiye Mehmet Akdoğan'ı ziyarete gitmişlerdi. Bu hatıra ile ilgili fotoğraflar elimizde mevcuttur.

Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi meslektaş ve dayısının oğlu Hâfız Ali Hoca Efendi (solda) ile askerlik yıllarında 26.11.1949'da İmralı'da çektiydikleri fotoğraf.

D. İMAMLIĞA VE DİN HİZMETLERİNE BAŞLAYIŞI

1. Görev Yaptığı Yerler

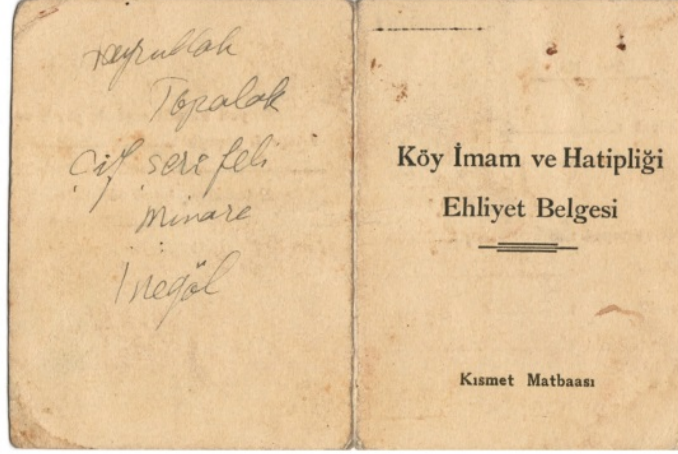
Mevlüt Erdem Hoca Efendi ilk olarak Düzce / Kaynaşlı'nın Mengencik köyünde 6 ay kadar görev yapmıştır. Oradan sonra da Değirmenbaşı'nda bir yıl kadar imamlık görevini sürdürmüştür. Burada imamlık yaptığı süre içerisinde Rahmetli Hâfız Hasan Efendi'den ta'lim dersleri almıştır. Orada hem imamlık yapıp hem ta'lim dersleri alırken de askerlik görevi çıkmıştır.

Mevlüt Erdem İstanbul'da askerlik görevini tamamladıktan sonra, eğitimine ara verdiği öğrencilerinin hâfızlık eğitimini tamamlamaya çalışmıştır. Ancak ondan sonra Mevlüt Erdem ve ailesi için gurbet gözükmeştir. Kaynaşlı'nın Yeniyurt isimli köyünden yola çıkarak, hocalık yapmak için, insanlara hizmet etmek gayesiyle gurbete çıktılar.

Köyünde sevilen, sayılan ve sözüne itibar edilen bir hoca olarak, köyde yetiştirdiği talebeleri Mevlüt Erdem'in köyden ayrılmasını istememişlerdir. Özellikle bazı hâfızlık eğitimi tamamlanmayan talebeleri, hâfızlık eğitimleri tamamlanmadan hocalarının gitmesini istemiyorlardı. Ayrıca böylesine her yönüyle güzel özelliklere sahip olan hocalarını kaybetmek istemiyorlardı. Ancak Mevlüt Erdem hayatını insanlara hizmete, onlara faydalı olmaya adanmıştı. En sonunda Eskişehir'in şimdiki ismiyle Sivrihisar¹⁵ ilçesinin Ömerler köyünde, fahri hocalık yapmak üzere bazı hoca arkadaşlarıyla yola çıkmıştır. Burada hem hâfızlık eğitimi vermiş, hem hocalık ve

¹⁵ İlçenin eski ismi Kavaklı'dır.

ayrıca mukabele okumuşlardır. 1951'lerden 1955'lere kadar Mevlüt Erdem burada görev yapmıştır.

Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin Ömerler Köyü'nde başlamak üzere aldığı "Köy İmâm ve Hatipliği Ehliyet Belgesi".

O zamanlar Nurettin Erdem'le birlikte Şükran Erdem adlı kızları olmak üzere iki tane çocuğa sahiptiler. Eskişehir'e geldiklerinde de 1955 yılında kızları Nuran Erdem dünyaya gelmiştir. Ayrıca İmran dünyaya gelmiştir.

O dönemde Adapazarı'nın Arifiye ilçesinin Kalaycı köyünde Mevlüt Erdem'im amcası Şükrü yaşamaktaydı. Amcası, Mevlüt Erdem'in orada bulunan şimdiki ismi Neviye Câmii olan câmiye gelmesini çok istiyordu. Öylesine istiyordu ki Mevlüt Erdem'in oğlu Nurettin Erdem'i, oğlunun peşinden gelirler düşüncesiyle alıp Adapazarı'na götürür.

Sonunda Mevlüt Erdem Adapazarı'na gitmeye karar verir. Ancak Eskişehir'deki görev yaptığı köylü, Mevlüt Erdem'in gitmesini istememiştir. Hatta Mevlüt Erdem köyden ayrılırken arkasından çok ağlamışlardır. “Bizi yalnız bırakma.” Sözleriyle hocalarının gitmesine engel olmaya çalışmışlardır. Büyük hizmetler veren hocalarını kaybetmek istememişlerdir.

Böylesine hüznü bir ayrılışın ardından Mevlüt Erdem'im başına, Adapazarı'na yolculuk sırasında ayrı bir üzücü olay gelmiştir. Yola çıkıp Eskişehir'e yakın bir yerde mola verdikleri sırada, o zamanlar 6-7 yaşlarında olan kızları İmran'a araba çarparak orada vefât etmiştir. Bu üzücü olayın ardından tekrar Eskişehir'e dönerek cenâzeyi defnetmişlerdir. Bu olaydan sonra Mevlüt Erdem; “O köylünün ahına kaldım” demiştir. Kızının vefâtını köylünün, kendisinin gitmesini istememelerinin hüznüne bağlamıştır.

Bütün bu üzücü olaylardan sonra Adapazarı'nın Arifiye ilçesine gelerek 1955 senesinde Arifiye Câmii'nde¹⁶ göreve başlamıştır. Mevlüt Erdem, resmi olarak ilk vazifesine burada başlamıştır. O dönemde oranın ileri gelenlerinden İbrahim Fırtına¹⁷ ile iyi bir samimiyet kuruyor ve çok iyi arkadaş oluyorlar. Her konuda birbirlerine

¹⁶ Ancak bu câmi deprem sonrası yıkılarak yenisi yapılmıştır.

¹⁷ Oradaki ilkokulun müdürü idi.

yardımcı olmaya çalışmışlardır. Buraya yerleştikten sonra 1957’de de oğlu Tacettin Erdem dünyaya gelmiştir.

1955- 1960 yılları arasında Neviye Câmii’nde görevini yaptıktan sonra, 1960 senesinde kendi isteğiyle tayinini yine Adapazarı’ndaki Kavaklı Câmii’ne yaptırmıştır.

2. Yetiştirdiği Hafızlar

a. Kendi Ailesinde Yetiştirdiği Hafızlar

*“Allah’a (c.c.) ibadet edin ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaşta, yolcuya, emriniz altında bulunanlara iyi davranın. Allah kendini beğenen ve daima böbürlenip duran kimseyi sevmez”*¹⁸ âyetine baktığımız zaman ana- babadan sonra akrabalar gelmiştir. Akrabayı, komşuyu gözetmek, iyi davranmak, aradaki bağı sıkı tutmak İslâm dininin en önem verdiği şeylerden birisidir. İnsanların sadece kendini düşünerek bencilce yaşamasına İslâm hoş bakmamaktadır.

Mevlüt Erdem Hoca Efendi, yaşamında bu âyeti düstur edinmiş olup, akrabayı, komşuyu, arkadaşlarını kısaca bütün çevresini gözetmeyi, iyi davranmayı bir yaşam tarzı haline getirmiştir. “Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse akrabasını gözetsin.” Hadis-i Şerif’ini yaşamının her alanında uygulayarak her zaman akrabasını gözetmiştir. Hoca Efendi de hâfızlık eğitim ve öğreticiliği konusunda akrabalarına da elinden geldiği kadar yardımcı olmaya çalışmıştır. Akrabalarından da yetiştirdiği çok fazla hâfız vardır. Kendi kardeşi Ziya Erdem’i hâfız olarak yetiştirmiştir. Eniştesini yani kız kardeşinin beyine de hâfızlık eğitimi

¹⁸ Nisa: 4/36.

vermiştir. Dayısı Hüseyin'in oğlu Hâfız Zeki Akdoğan'ı da yetiştirmiştir. Ayrıca Derviş'in oğlu Mehmet Aykılıç, Şemseddin Baykal, Mehmet Baykal, İdris Erdoğan, Yakup Akdoğan, Osman Erdem (Commerci)¹⁹, Veysel Güner ve Recep Doğrul gibi birçok talebe yetiştirmiştir. Bu şahıslardan kimisi hâfızlığını bitirmiş, kimisi de yarım bırakmıştır. Ayrıca yetiştirdikleri arasında en çalışkan talebesi Recep Doğrul olmuştur. Hoca Efendi, akrabasının önemi konusunda gerekli bilince ve hassasiyete sahip bir şekilde bunun gibi birçok hâfız yetiştirmiştir.

b. Görev Yaptığı Yerlerde Yetiştirdiği Hâfızlar

Hoca Efendi küçük yaşta hâfız olmuştur ve çok genç yaşta da hâfızlık eğitimi vermeye başlamıştır. İmamlık görevi yaptığı Eskişehir, Adapazarı gibi yerlerde her zaman hâfız öğrencileri olmuştur. Gerek kendi yaşlıları gerek kendinden büyük öğrencileri her zaman olmuştur. Çok iyi bir eğiticiydi ve hemen hemen bütün çalıştırdığı öğrencileri hâfız olmuştur.

Hoca Efendi o kadar iyi bir eğiticiydi ki yetiştirdiği öğrencileri şuan da bile hocalarını düşünüp “Allah razı olsun.” demeyi ihmal etmemektedirler.

3. İmamlık Göreviyle Birlikte Yürüttüğü Diğer Hizmetler

a. Terzilik

Mevlüt Erdem Hoca Efendi Eskişehir Sivrihisar'da görev yaptıkları köyün genel yaşam koşulları zordu ve fakirlerdi. İnsanlara hizmet düsturuyla Hoca Efendi köylüye yardım amaçlı eşiyile birlikte terzilik yapmışlardır. Hoca Efendi'nin eşi bayanlar için elbise, etek dikerken, Hoca Efendi'nin kendisi de erkekler için gömlek

¹⁹ Commer markalı bir arabaya sahip olduğu için bu lakapla anılırdı.

pantolon dikerdi. Bu alanda ellerinden geldiğince köydekilere destek olmuşlardır ve başarılı işler çıkarmışlardır.

b. Tıbbi Müdahale

O döneme baktığımız zaman, özellikle kırsal kesimlerde yaşam koşulları çok daha zordu. Hastane, okul gibi hayatımızda belli başlı bir yere sahip olan kurumlar eksikti veyahut hiç yoktu. Sivrihisar’da görev yaptığı köydeki eksikleri tamamlamak ise, birçok konuda mârifetleri olan Mevlüt Erdem Hoca Efendi’ye düşmüştü. O da bütün marifetlerini göstererek imamlık görevi dışında, köylüye birçok alanda hizmet etmiştir.

Sivrihisar’da görev yaptığı köyde ne bir hastane ne bir doktor vardı. Askerlik zamanında öğrenip kendini geliştirdiği sıhhiye alanında, amatör bir şekilde elinden geldiği kadar köylüye bu anlamda yardımcı olmuştur. Özellikle hastalara iğne yapmak konusunda yardımcı olmuştur.

c. Berberlik

Mevlüt Erdem Hoca Efendi terzilik ve tıbbi müdahale gibi işler yaptığı gibi, köyün eksiklerini yapabildiği marifetleriyle elinden geldiği kadar gidermeye çalışmıştır. Bunlardan bir diğeri de berberlik idi ve bu alanda da oldukça başarılı ve hamarattı.

E. Yaşadığı Yerler Dışındaki Yaptığı Ziyaretler

1. Hac ve Umre Ziyaretleri

Mekke ve Medine Müslümanlar için çok kutsal beldelerdir. Her Müslüman bu beldelerin hayaliyle, oraları görme şevki ve isteğiyle yaşar. Mevlüt Erdem Hoca Efendi de bu kutsal beldelelere gitme isteği, hac vazifesini yerine getirme arzusu hep içerisinde olmuştur.

1969 senesinde Hoca Efendi'nin bu büyük arzusu yerine gelmiş ve ilk hac vazifesini yerine getirmek üzere eşi ile birlikte yola çıkmıştır. Otobüs yolculuğuyla gittikleri hac vazifesinde Hoca Efendi hac kafilesinde görevli olarak bulunmuştur. Yaklaşık olarak 40-45 gün kalmışlardır. Bu Hoca Efendi'nin ilk haccı olduğu için oldukça heyecanlıydı. Orada görevini çok iyi bir şekilde tamamlayıp, kutsal toprakları tekrar görebilmek umuduyla memlekete geri dönmüşlerdir. Mevlüt Erdem Hoca Efendi bu hac vazifesinden sonra ömrü boyunca iki umre ve 2 hac vazifesini daha yerine getirerek kendilerine kutsal toprakları görmek nasip olmuştur.

Hoca Efendi'nin kalbinde her zaman Mekke ve Medine sevgisi, özlemi olmuştur. Bu sevgiden ve özlemden kaynaklı özellikle çocuklarını kutsal toprakları görmeye her zaman teşvik etmiştir.

2. Seyahatleri

Mevlüt Erdem Hoca Efendi, imkânı ve vakti el verdiğiince seyahat etmeyi çok severdi. Özellikle farklı yerlerde yaşayan eşini, dostunu ve akrabasını ziyaret etmekten büyük bir zevk duyardı. Hoca Efendi'nin eşi Fatma Hanım'da eşinin seyahatlerine eşlik ederdi. O zamanlarda Düzce'ye her 10-15 günde bir ziyârette bulunurlardı. Bu seyahatlerini 1970 yılında aldığı ilk arabası pikapla birlikte gerçekleştirirdi. Araba alana kadar kısa mesafelerde bisiklet kullanırdı. Ve iyi bir

bisiklet sürücüsüydü. Aldığı ilk pikabına da Kolomba²⁰ lakabını takmıştır. 1976 yılına kadar bu arabasını kullandıktan sonra Ford marka bir araba almıştır.

Hoca Efendi hac ve umre ziyâretlerinde, bugünkü gibi havayolları imkânları çok geniş olmadığı için, genellikle karayoluyla yolculuklarını gerçekleştirmiştir. Bu karayoluyla yaptıkları yolculularında güzergâh üzerindeki şehirleri, kasabaları da ziyâret ederek yolculuğuna zenginlik katmıştır. Halep, Gaziantep, Bağdat, Şanlıurfa gibi şehirleri ziyâret etmiş ve buralardan ailesine de kartpostal göndermeyi ihmal etmemiştir.

F. MEVLÛT ERDEM HOCA EFENDİ’NİN EĞİTİM VE ÖĞRETİM METODU

Hâfızlık eğitimi gerçekten zor, büyük emek ve sabır isteyen bir iştir. İşin içinde yüce kitap Kur’ân-ı Kerim olduğu için daha çok hassasiyet ve dikkat gerektirmektedir. Özellikle eğitim veren hoca sabırlı ve otorite sahibi olmak zorunda olduğu gibi, bu işin ne kadar kutsal bir eğitim olduğunun da bilincinde olacak bir karaktere sahip olmalıdır.

Mevlüt Erdem Hoca Efendi, son derece otorite sahibi bir insandı. Böyle de olmak zorundaydı çünkü genellikle hâfızlık eğitimi verdiği öğrencilerinin yaş ortalaması hemen hemen Hoca Efendi’ye yakındı veya birebir yaşlılarıydı. İnsanın kendi yaşlıları olan öğrencileri varsa onlara eğitim vermek ayrı zahmet isteyen zor bir iştir. Hoca Efendi’nin otorite sahibi olması, ona kolaylık sağlamıştır. Öğrencileri Hoca Efendi’den çekinirlerdi ve rahat bir şekilde konuşamazlardı. Tabi herkese karşı

²⁰ Kolomba lakabını 1971 ve 1978 yılları arasında yayımlanmış olan “Komiser Columba” adlı diziden esinlenerek kullanmıştır.

tavrı farklıydı. Öğrencilerin genel durumlarına, çalışmalarına bağlı olarak daha sert veya daha yumuşak davranırdı. Özellikle verilen dersleri yapmayan öğrencilere karşı sert bir tutum sergilerdi. Dersi bilerek kaçıranlara, asanlara kızgınlığını ifade etmekten çekinmezdi. Ancak Mevlüt Erdem Hoca Efendi olumsuz bir hareket gösteren, dersini yapmayana o anda kızmazdı. Bu öğrencileri olumsuz davranışlarını ders boyunca takip eder, ertesi gün de hâlâ aynı davranışları sergiliyorlarsa ve ödevler yapılmadıysa işte o zaman Hoca Efendi öğrencilerine kızarak tavrını ortaya koyardı.

Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin uyguladığı bu eğitim-öğretim metoduyla çok fazla sayıda hâfız yetiştirmiştir. Bazılarına karşı sert bir tutum sergilemesine rağmen herkesin hâfızlık eğitimini tamamlatmıştır. Yetiştirdiği öğrencileri şimdi bile ondan “Allah razı olsun” diyerek her zaman onu rahmetle anmaktadırlar.

İKİNCİ BÖLÜM

SAKARYALI HACI HÂFİZ MEVLÛT ERDEM HOCA EFENDİ'NİN SOSYAL HAYATI, TASAVVUF ANLAYIŞI VE MÛSİKİŞİNASLIĞI

A. MEVLÛT ERDEM HOCA EFENDİ'NİN SOSYAL HAYATI

1. İnsanlara İkrâmı ve Hediyeleşmesi

İslâm dininin hediyeleşmeye verdiği önemi ve Hz. Peygamber Efendimiz' in bu konudaki hassasiyetini göz önüne aldığımızda, bu konunun önemini açık bir şekilde görmekteyiz. Bu düsturla Hâfız Mevlût Erdem Hoca Efendi de hediyeleşmeyi çok severdi. İnsanlara ikrâm konusunda oldukça hassas ve ziyârete gittiği hiçbir yere eli boş gitmezdi.

Çok gezmeyi seven birisi olduğu için gittiği her yere hediyeler götürür ve dönerken de hiçbir zaman eli boş dönmezdi. Özellikle Adapazarı'nın Pamukova ilçesindeki ve diğer yakın ilçelerdeki hacı arkadaşlarına ziyâretlerde bulunurdu. Buralara giderken naçizane havlu, şeker gibi şeyler götürürler, onlar da karşılığında Hoca Efendi'leri eli boş göndermezlerdi. Pamukova'da soğan, domates üzüm yetiştiren arkadaşları onlara bunlardan ikrâm ederdi. Hoca Efendi'nin eşi Şakire Hanım da aynı şekilde hediyeleşmeyi çok sever o da eli boş gitmezdi. Çantasına mutlaka şeker, çikolata koyardı ve gittikleri yerlerde ikrâmında bulunurlardı.

2. Mektuplaşması ve Tebrikleşmesi

1970'li yıllara baktığımızda iletişim araçları, bugünle kıyasladığımızda oldukça sınırlıydı. İnternet ve cep telefonu olanakları henüz yoktu. Günümüzde bayramlarda, özel günlerde insanların birbirlerini tebrik etmesi ve bayramlaşması

telefonlardan atılan mesajlar ya da mailler aracılığıyla olurken eskiden daha yaygın olan tebrik kartları atılır ya da mektuplaşırlardı.

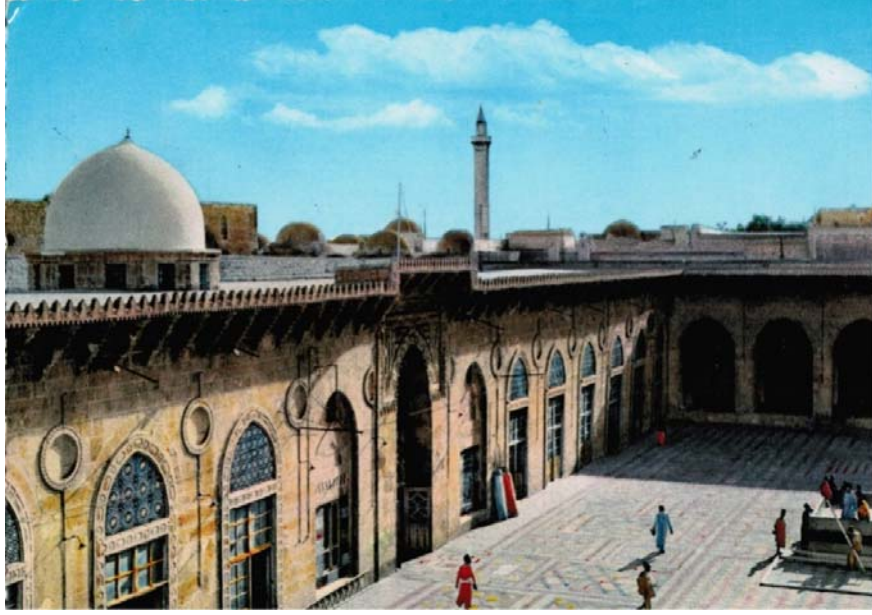
İletişim olanaklarının bugüne nazaran kısıtlı olmasına rağmen Mevlüt Erdem Hoca Efendi, mektuplaşma ve tebrikleşme konusuna oldukça önem verirdi. Gerek özel günlerde olsun, gerek ziyâret ettiği yerlerden ailesine, yakınlarına kart atmayı ihmal etmezdi. Özellikle Hac ve Umre ziyâretlerini kara yoluyla gerçekleştirdiği için, geçtiği şehirlerden yolculuğunun iyi geçtiğine dair haber vermek amacıyla kart atma yöntemini kullanırdı.

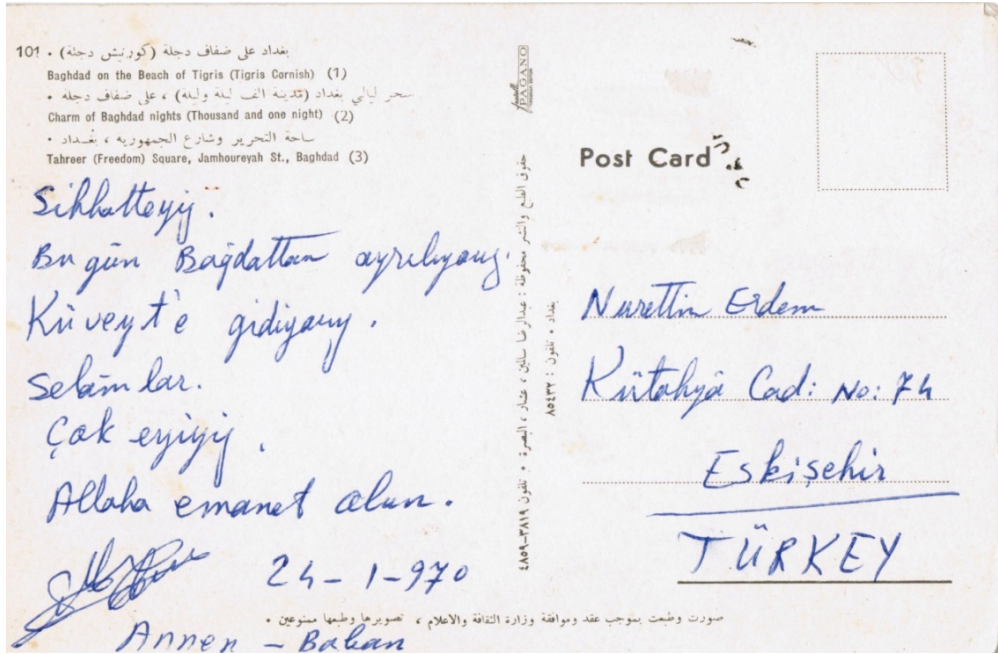
14 Ocak 1970 senesinde Gaziantep'ten ailesine yolladığı bir kart.

15 Ocak 1970 yılında Şanlıurfa'dan ailesine yolladığı bir kart.

20 Ocak 1970 senesinde Halep'ten ailesine gönderdiği bir kart.

24 Ocak 1970 senesinde Bağdat'tan ailesine gönderdiği bir kart.

1 - 10 - 1981
منظر عام للكعبة الصرفة - مكة المكرمة
A Magnificent Aerial view of the Holy
Mosque - Mecca
DEĞERLİ İLYASBURNAZ
Po. BOX 2918 S APRIL
RIYADH
S. ARABIA

H. mevlut abi Kurban bayramı
munasebetile erdem aile efradının
Kurban bayramını kutladı allahın
hayırlı ve niçurlu alması dilemiş
Kurtuluşta amir ates bulamadım Bende
kaldı Benim arzu etmek istediğimde olmadı
eyer imkanların varsa Band Boyle Birtant
daldırmanınızda ediyorum meşh aluruzme
gelersen görüşünüz görüşme bir an olursa çünki
işin sabuk geçiyor. Selam ve Huurmetlerimle
Allah...

1 Ekim 1981'de Mekke'den ailesine gönderdiği bir kart.

3. Misafirperverliği

1960'larda Adapazarı'na, Düzce'den ilk gelenler Mevlüt Erdem Hoca Efendiler olmuşlardır. Düzce'den ilk gelenler oldukları için ve başka Düzceli pek olmadığı için, Düzce'den gelen eş, dost ve akrabayı Hoca Efendi bizzat kendi evinde ağırlardı. Ziyâret amaçlı gelenleri yedirir, içirir ve misafirperverliğini en iyi şekilde gösterirken, herhangi bir iş için gelenlere de her konuda yardımcı olup elinden geldiği kadar ihtiyaçlarını gidermelerine yardımcı olmuştur.

Onlardan sonra Düzce'den Adapazarı'na yerleşen eş, dost, akrabaları da olmuştur. Yeni yerleşen ve maddi durumları çok iyi olmayan ailelere de yardımı hiçbir zaman esirgememiş ve kapısı onlara her zaman açık olmuştur.

4. Dostlarına ve Talebelerine Karşı Davranışı

Hoca Efendi'nin insan ilişkileri çok iyiydi. İnsanları, Allah'ın yarattığı kul olarak görüp o şekilde kimseyi ayırt etmeden değer verirdi. Bu tavrı talebeleri ya da dostları olsun kimseyi ayırt etmeden herkese eşit bir şekilde gösterirdi.

Yaşadığı yerlerde çocukla çocuk, ihtiyarla ihtiyar olurdu. Herkesi Allah'ın yarattığı değerli insan olarak görüp o şekilde ilişki kurardı. Kimseye karşı gurur ve kibir yapmaz herkese hal hatır sorardı. İmamlık vazifesinden dolayı hali hazırda bir cemâati vardı ve cemâatiyle ilişkisi çok sağlamdı. Câmii cemâati gibi kahve cemâatini de sever, onların yanına da gider ve sohbet ederdi. İnsanları câmiiye gelenler ve gelmeyenler diye ayırt etmez, hakaret etmez ve kötü zanda hiçbir zaman bulunmazdı. İnsanların görüşü, yaşayışı nasıl olursa olsun herkesle iyi anlaşabilen bir yapıya sahipti.

Çok katı bir İslâmcı değildi. Hem talebelerine karşı hem de çocuklarına karşı din konusunda asla baskıcı ve zorlayıcı bir tavır sergilemedi.

5. Yeme İçme Âdâbı

Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin insanlar tarafından ne kadar sevilip sayıldığından önceki başlıklarda da bahsetmiştik. Herkes onun kişiliğini, muhabbetini sever ve meclislerinde, toplantılarında ağırlamaktan şeref duyarlardı. Hoca Efendi de her zaman dâvete icâbet etmeye çalışırdı. Bu dâvetlerde genelde yemekli dâvetler olurdu.

Hoca Efendi genellikle yemek ayırt eden bir yapıya sahip değildi. Yemek yemeyi severdi. Et olarak özellikle tavuğu çok severdi. Elleri öyle maharetliydi ki bir dokunuşta eti kemiğinden çok temiz bir şekilde ayırırdı. Bakla haricinde hiçbir yemeği ayırt etmezdi. Kızarmış ekmek de çok severdi. Acı biberi de yemeklerinden eksik etmezdi. Hatta derdi ki; “Boğazdan ne geçerse geçsin iyidir. Velew ki kurbağa olsun.”²¹ Hoca Efendi iyi yemek yerdı ancak bunun yanında perhizine de çok dikkat ederdi.

6. Yardımseverliği

“Komşusu açken tok yatan bizden değildir.”²² Hadisini hemen hemen her Müslüman bilir. Ancak uygulamaya bakıp genel olarak değerlendirdiğimizde, İslâm dininin bu kadar önem verdiği bir mevzuda maalesef insanların yeterince hassasiyet göstermediğini görmekteyiz.

²¹ Bu bir Arap atasözüdür.

²² El-Hâkim en-Neysâbü'rî, El-Mustedrekala's-sahihayn, Dâru'l-Haremeyn, Kahire 1977, c. 2, s. 15, Hâdis No: 2220.

Mevlüt Erdem Hoca Efendi ve eşi, hayatları boyunca insanlara yardımı esirgememişlerdir. Yukarıda geçen Hâdis-i Şerif'i hayatlarında en güzel bir şekilde tatbik etmişlerdir. İmkânları el verdiği sürece, zor durumda olan komşularına, dostlarına ve akrabalarına her türlü yardımda bulunmuşlardır. Özellikle Düzce'den Adapazarı'na yeni yerleşen akrabalarına hep destek olmuşlardır. Kış ayarında üşümesinler diye çuvalla odun yollatmışlardır. Rahmetli eşi de yemeği olmayana, o gün evinde ne pişiyorsa mutlaka komşularıyla paylaşmıştır.

Hoca Efendi'nin oğlu Tacettin Erdem bir gün bir meclise katılır. Orada bulunanların bazıları onun, Hoca Efendi'nin oğlu olduğunu bilmezler. Bunların içinde bir kadına, zamanında Mevlüt Erdem Hoca Efendi yardımda bulunmuştur ve bu kadın bu yardımlardan bahsetmeye başlamıştır. Oğlu Tacettin Erdem'de bunları duyunca hem hüzünlenmiş hem de çok mutlu olmuştur.

7. Nüktedanlığı ve Şakacılığı

İnsan ilişkileri konusunda Hoca Efendi çok iyiydi. Onlarla iyi iletişim kurar ve toplanılan meclislerde sözü dinlenen hoş sohbetiyle herkese kendini dinlettirirdi. Konuşurken insanları sıkmayan bir üsluba sahipti ve esprileriyle herkesi neşelendirirdi. Hoca Efendi'nin genel tavrı şen şakraktı ve girdiği ortamlarda pozitif bir enerji yayardı. Çok fazla fıkra bilirdi ve bunları paylaşıp insanları güldürmekten zevk alırdı. Gazete okuyan ve gündemi takip eden biri olarak sevdiği ve ilginç bulduğu yazıları kesip saklar, bunları dost cemiyetlerinde insanlarla paylaşırdı.

Hoca Efendi çok hayat dolu bir insandı. Neşeli ve her zaman güler yüzlüydü. Kalp kırmayı seven bir insan değildi. Kalp kırmaktan kaçınır, kendi kalbi de kolay kırılmazdı. Kalbini kıran şeyler gerçekten ciddi olduğu zamanda da zor tamir edilirdi.

B. DÎNÎ HAYATI

1. Sünnete Bağlılığı

Hoca Efendi'nin yaşamının büyük bir kısmında sakalları vardı. Sakal bırakmak sünnet olduğu için bu konuda özen gösterirdi. Kendisi hayatı boyunca hiç diş fırçası kullanmayıp sadece misvakla diş temizliği yapmıştır. Temizliğine çok önem verirdi. Özellikle kıyafetlerinin temiz ve düzgün olması konusunda hassastı. Bununla birlikte güzel kokular sürünmeyi de ihmal etmezdi.

Hayatı boyunca sağ elini kullanma konusunda özen göstermiştir. Sağ eliyle yemek yer, bir yere girerken sağ ayağıyla ilk adımını atardı. İmamlık görevinden dolayı sürekli sesini kullandığı için boğazları hassastı ve tükürüğünü asla yere tükürmezdi. Yanında mutlaka bir mendil taşırdı ve bu konudaki temizliğe dikkat ederdi. Ayrıca suyu her zaman üç yudumda ve oturarak içmeye de özen gösterirdi. Bütün bu konularda da ailesini, çocuklarını sünnetlere özen gösterilmesi konusunda teşvik ederdi.

2. Kur'ân Okuması ve Dinlemesi

Mevlüt Erdem Hoca Efendi, çok küçük yaşta hâfız olarak Kur'ân'ı hayatının rehberi yapmış ve etrafındakileri de eğiterek bu anlamda insanlara büyük faydaları olmuştur.

Hoca Efendi çok sağlam bir hâfızaya sahipti ve hâfız-ı kurra idi. Altı saat içerisinde Kur'ân-ı Kerim'i okur ve hatim ederdi. Özellikle yaptığı tren yolculuklarında vaktini değerlendirmek adına bu yolculuklarını Kur'ân'ı hatim ederek geçirirdi. İstanbul'a trenle yolculuk yaptığı zamanlarda Kur'ân okumak için

tenha bir yere geçmeyi tercih ederdi. Çünkü genellikle trendekiler onu tanırlardı ve bu yüzden daha rahat bir şekilde Kur'ân okumak için yalnız kalmayı tercih ederdi.

Ramazan ayı, Hoca Efendi için ayrı bir öneme sahipti. Bu önemli ay onun için her zaman yoğun ve faal bir şekilde geçerdi. Bu ay da sabah namazlarında mukabele okurdu. O zamanlarda Adapazarı'nda Ramazan ayında, sabah namazında mukabele okumak yaygın bir uygulama değildi ve bu uygulamayı orada başlatan kişi Mevlüt Erdem Hoca Efendi olmuştur. Ondan sonra bu, yaygın bir uygulama haline gelmiştir.

Hoca Efendi sabah vaktinde, hem namazdan önce hem de namazdan sonra mukabele okurdu. Sabah namazından sonra okuduğu mukabeleye kadınlar da katılırdı. Kadınlar câmiinin yukarı katından ve erkekler de alt kattan, birlikte bu mukabeleyi dinlerlerdi. Sabah yine saat 10.00'da da yalnızca kadınlara mukabele okurdu. İsteyenlerin evlerine gider, oralarda da mukabeleler okurdu. İkinci namazından sonra tekrar okurdu. Okuduğu mukabeleleri Kur'ân'dan değil ezberden okurdu ve bunu takip ettirirdi. Herhangi bir hata yaparsa cemâate düzelttirerek hâfızlığını daha da kuvvetlendirmişti.

Genel olarak Hoca Efendi'nin Ramazan ayına baktığımızda, vaktinin büyük bir çoğunluğunu Kur'ân-ı Kerim okumakla ve mukabelelerle geçirmiş olduğunu görmekteyiz.

Normal günlük hayatında da, herhangi bir işte uğraşırken bile ağzında daima Kur'ân vardı, sürekli okurdu. Rutin olarak üç günde bir hatmini yapardı. Rahmetli Hoca Efendi Kur'ân'ı unutmayı, sürekli tekrar etmesine bağlamaktadır. Ayrıca

Kur'ân-ı Kerim'i en baştan okuyup tek başına ezberden baştan sona kadar yazabileceğini de iddia ederdi.

3. Sadaka ve Zekât Dağıtım

Hoca Efendi'nin yardımseverlik ve paylaşım konusunda olan hassasiyetini geçtiğimiz bölümlerde bahsettik. Ramazan aylarında zekâtını aksatmadan verirdi. Yine özellikle Ramazan ayında sadaka dağıtımına çok önem verirdi. Her ramazan ayının başlangıcında pirinç, şeker, un, çay gibi temel ihtiyaçları marketten ayrı ayrı kilolara böler, arabasına yerleştirir ve bizzat kendisi bu paketleri dağıtırdı.

4. İslâmî Cemâatlerle İlgili Görüşleri

Mevlüt Erdem Hoca Efendi, insanları ne olursa olsun birbirinden ayırt etmezdi. İnsanların görüşü ne olursa olsun, herkesi birer insan olarak kabul edip ilişki kurardı. Bütün İslâmî cemâatlere karşı da aynı düşüncededeydi. Hoca Efendi hakkında şu cemâati çok sever ya da bu cemâatten pek hoşlanmaz gibi bir düşünce ortaya koymamız mümkün değildir.

Hiçbir cemâate karşı kötü zanda bulunmaz ve hakaret etmezdi. Hepsini, Allah'a giden farklı yollar olarak görürdü. Çünkü herkesin kendine göre bir yaşam tarzı, kendini ifade etme şekli olduğunu düşünürdü. İnsanlar da bu anlamda hangi cemâati kendilerine yakın görüyorlarsa o cemâate mensup olabilirler diye düşünmektedir. Sonuçta bütün yolların sonu tek ve bir olan Allah'a çıkmakta olduğunu her zaman savunmuştur.

C. SİYASİ GÖRÜŞLERİ

Mevlüt Erdem Hoca Efendi Prof. Dr. Necmettin Erbakan Hoca'yı hep desteklemiştir. Ayrıca dönemin cumhurbaşkanı Turgut Özal'²³ da çok severdi ve siyasi görüşlerine katılırdı. Babasının zamanından gelen de bir Halk Particilik vardı. Bu yüzden ilk destekledikleri parti Halk Partisi idi. Daha sonra TBMM'de çok partili döneme geçildiği zaman Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ı desteklemeye devam etmişlerdir.

Mevlüt Erdem Hoca Efendi ilk Milli Nizamlılardandır.²⁴ Partide saygıdeğer bir yere sahipti. Tabii imamlık görevinden dolayı siyasi görüşlerini çok fazla belli etmek istemezdi. Kimsenin kalbini kırmamak için ve cemâatle sürtüşmemek adına parti fanatikliği yapmaktan hiç hoşlanmazdı. Bu yüzden siyasi yönünü pek belli etmezdi.

Hoca Efendi, bütün insanları Allah'ın yarattığı birer kul olarak görüp, insanların ne olursa olsun eşit olduğuna hep inanmıştır ve buna uygun davranmıştır. Bu yüzden insanların görüşü ne olursa olsun, ister sağ görüş ister sol görüş olsun kimseyi kimseden ayırt etmezdi. Kimseyi siyasi görüşlerine göre yargılamazdı. Bu özelliğinden dolayı toplum tarafından her zaman, her görüş ve kesim insanlar tarafından saygı duyulup sevilmiştir.

D. EĞİTİME VERDİĞİ ÖNEM

²³ 9 Kasım 1989 – 17 Nisan 1993 tarihleri arasında görev yaparak Türkiye Cumhuriyeti 8. Cumhurbaşkanı olmuştur. 17 Nisan 1993 yılında da vefât etmiştir.

²⁴ Milli Nizam partisi 26 Ocak 1970'de kurularak parti başkanlığını Prof. Dr. Necmettin Erbakan yürütmüştür.

Mevlüt Erdem Hoca Efendi, eğitimin insan hayatındaki en önemli unsur olduğunu düşünmekteydi. Gerek dînî ilim gerekse diğer bilimler konusunda bilgi sahibi olunması gerektiğini savunur ve çocukları başta olmak üzere insanları bu konuda teşvik ederdi. Özellikle din ilimleri konusuna ayrı bir önem verirdi. Kendisi de aynı zamanda bir din eğitimcisi olduğu için öncelikle herkesin Kur’ân-ı Kerim’i okuyup anlaması konusuna özen gösterirdi. İlk inen âyetin “Oku” olmasına binaen, İslâm’ın da okumaya ve ilime büyük önem vermesinden dolayı Hoca Efendi’de bunu düstur edinmiştir. Etrafindakileri her zaman okumaya, ilme yönelmeye sevk etmiştir

Zorbacı ve baskıcı bir eğitmen olmayan Hoca Efendi hâfız öğrencilerine, öncelikle Kur’ân’ı sevdirmeye yoluyla eğitimine başlardı. Eğitimde öncelikle konunun sevdirmesine önem verir ve bunun öğrenme hızını arttırdığını her zaman savunurdu.

E. MÛSİKİŞİNASLIĞI

1. Güzel Sese ve Mûsiki Kulağına Sahip Olması

Mevlüt Erdem Hoca Efendi hassas bir kulağına ve çok güzel bir gırtlığına sahipti. Kulağı detone ve kötü seslere karşı duyarlı, ve sesini en iyi ve sağlam bir şekilde kullanabilen bir icracısıydı ve çok iyi bir solistti.

Ses icrasında en önemli unsurlardan birisi de diyafram nefesini doğru bir şekilde kullanabilmektir. Hoca Efendi de nefesini doğru bir şekilde kullanıp, her türlü dînîmûsiki formlarını en başarılı şekilde icra ederdi. İcralarında donuk bir şekilde değil, ruhunu da katıp okuyarak, eserin duygusunu dinleyicilere geçirebilmeyi başarabilen bir din görevlisiydi.

2. Güzel Kur’ân Okuması

İslâm dînî, Kur'ân-ı Kerim'in güzel okunmasına çok önem vermektedir. Güzel sesin bir süs olduğu ve bu süsle Kur'ân'ı güzelleştirmek, üzerinde durulan bir husus olmuştur.

Mevlüt Erdem Hoca Efendi de sahip olduğu güzel sesinin kıymetini bilip en iyi şekilde kullanmıştır. Hoca Efendi'nin ses konusunda bir hocası olmamıştır ancak bu konuda kendi kendini çok başarılı bir şekilde yetiştirmiştir. Hâfızlık eğitimi aldığı zamanlarda zaten tecvit konusunda da eğitimli olduğu için Kur'ân'ı çok düzgün bir şekilde okumaktaydı. Kendi çabalarıyla ve özellikle dinleyerek öğrendiği farklı makamları kullanmaya özen gösterirdi.

Kur'ân-ı Kerim'de hitap edilen farklı gruplar vardır. Kimi âyetler müminler için güzellikleri müjdelerken kimi âyetler ise kâfirlere hitap etmektedir. Bu bakımdan makamsal özellikleri göz önünde bulundurduğumuz zaman, her makam her sure için aynı olmamalıdır. Coşkulu bir makam kâfir veya münafıklardan bahsedilirken değil, cennet güzelliklerinden bahsedilirken okunmalıdır. Konuya göre makam belirlenmesi Kur'ân'ın anlam bütünlüğü açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu düstur doğrultusunda Hoca Efendi makamsal özellikler ve âyetlerin anlam bütünlüğü konusunda gerekli hassasiyeti her zaman göstermiştir.

Hoca Efendi gibi onun diğer hâfız arkadaşları da Kur'ân'ın güzel okunmasına önem verirlerdi ve haftanın belirli günlerinde toplanır hatim yaparlardı.

3. Güzel Ezân Okuması

İmamlık görevini yapan kişilerin mutlaka güzel sese sahip olması ve güzel Ezân okuması gerekir. Bu kutsal vazifenin en önemli yapıtaşlarından birisi güzel sese sahip olup güzel Ezân okumaktır. Hoca Efendi'nin de güzel bir sese sahip

olduğundan geçtiğimiz bölümlerde bahsettik Her vaktin Ezânını uygun makamla okumaya özen gösterirdi.

4. Mevlit, İlâhi ve Kasîde Okuması

Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin güzel bir sese, mûsiki kulağına ve geniş bir dînî mûsiki repertuarına sahip olmasından dolayı toplantılara çok sık dâvet edilirdi. Gittiği yer ve ortama göre ilâhiler icra ederdi. Özellikle bülbül Kasîdesini²⁵ çok sever ve çok fazla okurdu.

Hoca Efendi'nin yaşadığı çevrede cenâze, sünnet ve düğün gibi merasimlerde Mevlüt okunması için Mevlüt Erdem Hoca Efendi çok fazla tercih edilmekteydi. Güzel sesi ve etkileyici üslûbuyla bu tür merasimlerde okuduğu mevlitlerle duygu yoğunluğu katardı. Mevlitle birlikte mutlaka Kasîde de okurdu.

Hoca Efendi Çanakkale'ye şehitlik ziyâretlerine gittiği zamanlarda sözleri Mehmet Akif Ersoy'a ait "Vurulup tertemiz alnından uzanmış yatıyor, bir hilâl uğruna ya Rab ne güneşler batıyor" Kasîdesini şehitlik anıtının altında okur ve Hoca Efendi'nin o yanık sesinden etkilenen turistler etrafına toplanır Kasîdeyi dinlerlerdi.

Çanakkale Şehitlerine

...Vurulmuş tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,

Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!

Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker!

Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alını değer.

Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhid'i...

²⁵ Sözleri Yunus Emre'ye aittir.

Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
"Gömelim gel seni tarihe" desem, sığmazsın.
Herc ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitâb...
Seni ancak ebediyetler eder istiâb.
"Bu, taşındır" diyerek Kâ'be'yi diksem başına;
Ruhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
Sonra gök kubbeyi alsam da ridânamıyla,
Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmıyla;
Mor bulutlarla açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyyâ'yı uzatsam oradan;
Sen bu âvizenin altında, bürünmüş kanına;
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvizenilebriz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hatırana.

Sen ki, son ehl-i salibin kırarak salvetini,
Şarkın en sevgili sultânı Salâhaddin'i,
Kılıç Arslan gibi iclâline ettin hayran...
Sen ki, İslâm'ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki, ruhunla beraber gezer ecrâmı adın;

Sen ki, a'sâra gömülsen taşacaksın... Heyhât!
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...
Ey şehid oğlu şehid, isteme benden makber,
Sana âğuşunu açmış duruyor Peygamber.²⁶

Mehmet Akif ERSOY

5. Şarkı ve Türkü Okuması

Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin dînî mûsiki formlarında yetenekli ve geniş bir repertuara sahip olduğunu geçtiğimiz bölümlerde söz etmiştik. Zaten hâfız olmasına binaen çok sağlam ve kuvvetli bir hâfızaya sahip olduğu bir gerçektir.

Bir Türk Sanat Müziği aşığı olan Hoca Efendi, bu alanda da çok geniş bir repertuara sahiptir. Bulunduğu meclis ve toplantılarda Türk Sanat Müziği örneklerinden eserler de sunardı. Bu alandaki repertuarının zengin olmasındaki en büyük etken çok fazla radyo dinlemiş olmasıdır. Şarkı ve türküleri sürekli radyoda dinleyerek çalan eserlere çok iyi taklit yeteneği ile eşlik ederdi. Kulak işitme ve ritim uyumu oldukça iyiydi. Radyoda herhangi bir şarkı çaldığı zaman Mevlüt Erdem Hoca Efendi çalan şarkıya genellikle eşlik ederdi. Bir defasında Hoca Efendi radyoda çalan bir esere eşlik ederken, oğlu radyonun sesini kısmıştır. Hoca Efendi eseri icra etmeye devam etmiştir. Daha sonra tekrar oğlu radyonun sesini açtığında babasının radyodaki eserle eş uyumlu bir şekilde söylediğini görürdü. Ayrıca Hoca Efendi'nin yaklaşık 1000'den fazla eseri hâfızasında muhafaza ettiği söylenmektedir.

²⁶ Mehmet Akif Ersoy, *Safahat- Asım Altıncı Kitap*, Dergâh Yayınları/Türk Edebiyat Şiir Dizisi, Üçüncü Basım, İstanbul 2011.

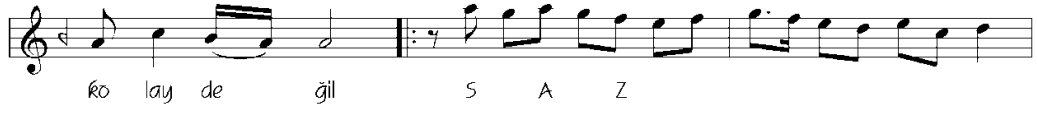
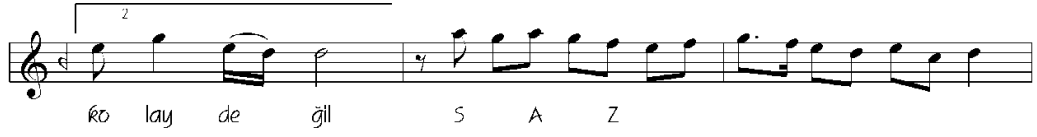
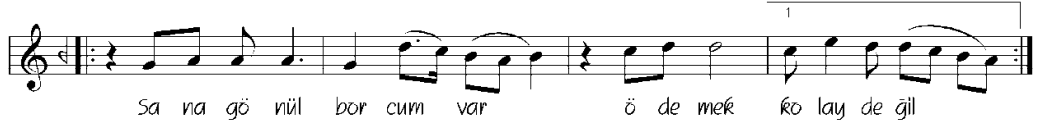
Hoca Efendi adeta bestekâr Yesari Asım Arsoy²⁷ aşığıydı. Bestelerini bir zevkle dinler ve birçoğunu da ezbere bilirdi. O kadar çok severdi ki Tacettin Erdem'in oğluna yâni Hoca Efendi'nin torununa “Yesari Asım” ismini vermişlerdir. Bununla birlikte Sadettin Kaynak'ın bestelerini de çok severek dinlerdi ve birçoğunu ezbere bilirdi. Özellikle her dinlediğinde gözyaşlarını tutamadığı bir eseri çok severdi. Güftesi Dr. İsmail Koçar'a ve bestesi Bilge Özgen'e ait “Sana bir gönül borcum var” eserinin notası ve sözleri şöyledir:

²⁷ 1900-1992 tarihleri arasında yaşamış Cumhuriyet dönemi Klasik Türk Müziği bestekârı, söz yazarı ve yorumcusudur.

Sana gönül borcum var

Uşşak şarkı
Usulü : Düyek

Söz : Dr. İsmail Koçar
Müzik : Bilge Özgen

S A Z

Hiç bir şey is te mez dim se ni sev mek den baş ka

Bir ö mür ye ter mi hiç böy le gü zel bir aş ka

S A Z S A Z

Mustafa KILINCI, 4

Sana gönül borcum var ödemek kolay değil
Zaman gelip geçiyor dur demek kolay değil

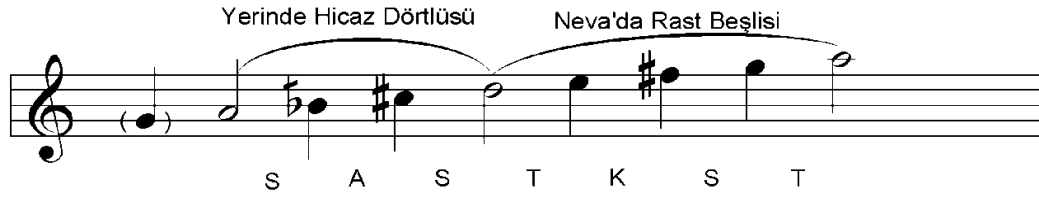
Şu yalancı dünyaya yeniden gelebilsem
Seni bir ömür değil bin ömür sevebilsem

Hiç bir şey istemezdim seni sevmekten başka
Bir ömür yeter mi hiç böyle güzel bir aşka

Şu yalancı.....

6. Kur'ân Okurken Kullandığı Makamların Analizi

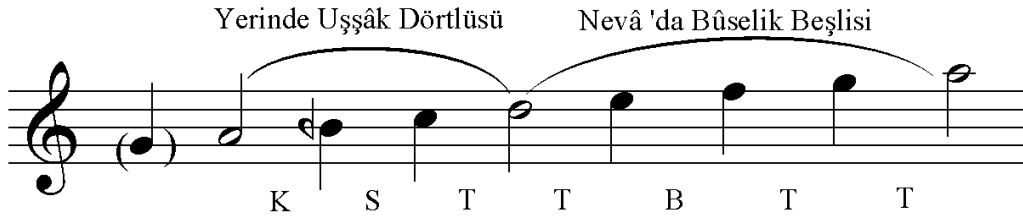
Mevlüt Erdem Hoca Efendi güzel bir sese sahip olduğunu geçtiğimiz bölümlerde bahsettik. Sahip olduğu bu yeteneği de hakkıyla kullananlardan birisi olmuştur. Özellikle Kur'ân kıratında kullandığı farklı makamlardan Hoca Efendi'nin zengin bir makam bilgisine sahip olduğunu kendisinin ses kayıtlarından görmekteyiz.

Hicâz makamının dizisi, yerinde Hicâz Dörtlüsü'ne, Nevâ üzerinde Rast Beşlisi'nin katılmasıyla meydana gelmiştir. Güçlü sesi neva (re), karar sesi düğâh (la) ve yeden sesi ise rast (sol) sesidir.²⁸

Bakara suresi, Ali İmran suresinde Hicâz makamını kullanarak seslendirmiştir.

Hoca Efendi sadece Hicâz makamı icralarında farklı makamlarda kullanmıştır. Nisa suresi, Yasin suresi, Maide ve En'am surelerinde de yoğun olarak uşşak makamını kullanmıştır. Makam dizisi örneği aşağıdaki gibidir.

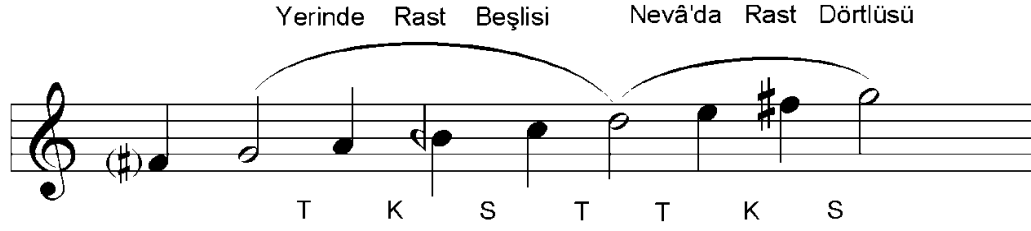

Uşşak makamının dizisi, yerinde Uşşak Dörtlüsü'ne Neva'da Buselik Beşlisi'nin birleşmesiyle meydana gelmektedir. Güçlü sesi neva (re), karar sesi düğâh (la) ve yeden sesi ise rast (sol) sesidir.²⁹

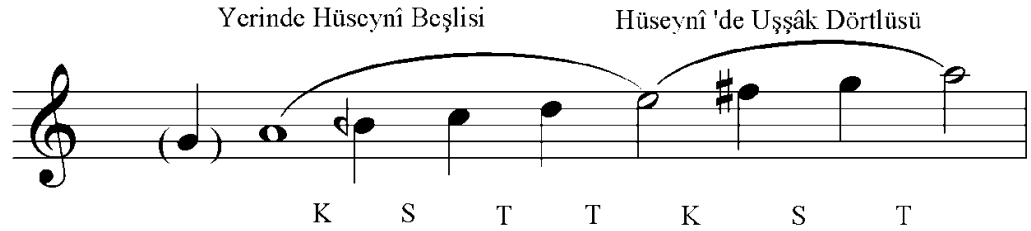
Bunların dışında Hüseyini makamı, rast makamı gibi makamları da okuyuşlarında kullanmıştır. Bu makamların dizileri de aşağıdaki gibidir:

²⁸ Akdoğan, (2010), a.g.e., s. 151.

²⁹ Akdoğan, (2010), a.g.e., s. 146.

Rast makamının dizisi, yerinde Rast Beşlisi ve Neva'da Rast Dörtlüsü'nün birleşmesiyle meydana gelmektedir. Güçlü sesi neva (re), karar sesi rast (sol) ve yeden sesi ise Irak (Fa #)sesidir.³⁰

Hüseyinî makamının dizisi, yerinde Hüseyinî Beşli'sinin, Hüseyinî'de Uşşâk Dörtlüsü ile birleşmesiyle meydana gelmektedir. Güçlü sesi hüseyinî (mi), karar sesi düğah (la) ve yeden sesi ise rast (sol) sesidir.³¹

F. ÖZEL AİLEVÎ HAYATI

1. Hanımına ve Başka Hanımlara Karşı Davranışı

Mevlüt Erdem Hoca Efendi ve ilk eşi Şakire Hanım'ın evliliğine herkes gıpta ile bakardı. Birbirlerini, son günlerine kadar çok sevmişlerdir ve asla birbirlerine saygıda kusur etmemişlerdir. Hoca Efendi hoşgörülü, nazik ve düşünceli bir insan olduğundan eşini de her zaman kırmamaya özen göstermiş hep hoşnut etmeye

³⁰ Akdoğan, (2010), a.g.e., s. 145.

³¹ Akdoğan, (2010), a.g.e., s. 148.

çalışmıştır. Birbirlerini karşılıklı olarak sevgi ve saygı çerçevesinde en iyi şekilde idare etmişlerdir.

Hoca Efendi eşine karşı gösterdiği saygıyı diğer hanımlara karşı da gösterirdi. Onlara karşı her zaman seviyesi ve mesafesini korumuştur ve kendisi de diğer hanımlar tarafından saygı gösterilen birisi olmuştur.

2. Çocuklarına Karşı Davranışı

Hoca Efendi otorite sahibi bir insandı. Çocuklarına karşı kaba ve sert bir tutumu yoktu ancak bütün çocukları babalarından çekinirdi. Çocuklar babalarının yanında çok rahat konuşamazlar, bir şey isteyecekleri zaman annelerini aracı koyarlardı. Ama çocukların bu çekingenliği tamamen korkudan değil daha çok saygıydandı.

Oğlu Tacettin Erdem'le ilişkisi daha farklı olmuştur. Evlendikten sonra bir süre daha birlikte yaşamışlardır. Bu yüzden diğer çocuklarına göre daha samimiydiler. 1996 senesinde Tacettin Erdem kendi evine taşındıktan sonra ilişkileri bu mesafenin etkisiyle daha da sağlamlaşmıştır. Oğluna karşı bu otoritesi kalkmış ve bu mesafe ilişkilerine iyi gelmiştir. Buna rağmen Tacettin Erdem'in diğer kardeşleri babalarından hâlâ çekinmekteydiler.

3. Torunlarına Karşı Davranışı

Mevlüt Erdem Hoca Efendi torunlarına karşı çok ayrı bir sevgi beslerdi. En büyük oğlu Nurettin'den Bedrettin ve Nuray adından iki tane torunu, ondan bir küçük kızı olan Şükran'dan ise Kevser, İsmail, Sadık ve Hayri olmak üzere dört tane torunu, bir diğer kızı Nuran'dan ise Elif, Tuba, Suna, Reha ve Sefa olmak üzere beş

tane torunu, son olarak da en küçük oğlu Tacettin'den ise Fatma Mihriban, Esra Hayriye, Yesari Asım, Ahmet Kerami ve Yasir Mevlüt olmak üzere Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin toplamda on altı torunu vardır.

Hoca Efendi'nin torun sevgisi çok yüksek idi. Oğlunun veya kızının çocukları diye ayırt etmez bütün torunlarını eşit bir şekilde severdi. Birkaç sefer oğlu Tacettin Erdem babasının söylediği “Torun sevgisi evlat sevgisini geçiyor” sözlerine şahit olmuştur. Oğlu da torun sahibi olduktan sonra babasının bu sözlerine hak vermiştir.

Tacettin Erdem'in dördüncü oğlu Ahmet Kerami kalbi delik olarak dünyaya gelmiştir. Bu hasta torunuyla Hoca Efendi çok fazla ilgilenmiştir. O dönemlerde Tacettin Erdem çok yoğun olduğu için Hoca Efendi, gelini Zehra Hanım'a çok destek olmuştur ve birlikte Ahmet Kerami için çok mücadele vermişlerdir ve her zaman kayınbabasına karşı çok minnettar olmuştur. Çocuğun ameliyatı için çok fazla kapı aşındırmışlardır, rica ve minnetlerle zar zor ameliyat gerçekleşmiştir. Bu yüzden torunu Ahmet Kerami'nin sıhhati konusunda Hoca Efendi'nin katkısı ve emekleri büyüktür.

G. SPORLA İLGİSİ

1. Yüzücülüğü

Hoca Efendi'nin yüzücülükle ilgili başından geçen talihsiz bir anı yüzünden daha sonrasında yüzmekten çekinmiştir. Eskişehir taraflarında imamlık yaptıkları zamanda birkaç imam arkadaşı ve aralarında bulunan halasının oğlu olan Hacı Hâfız Camcı Ali Akdoğan Hoca Efendi ile birlikte Sakarya nehrine yüzmeye gitmişlerdir. Ali Akdoğan Hoca Efendi direk suya atlayınca Mevlüt Erdem Hoca Efendi'de suya atlamış ancak kaybolmuştur. Ali Akdoğan Hoca Efendi arkadaşını aramaya

koyulmuş ve yüzü çamura bulanmış bir şekilde suya batıp çıkarken görmüştür. Hemen bir sopa bularak koşmuş, o esnada Mevlüt Erdem Hoca Efendi suyun kenarında bulunan çalılara tutunmuş ama neredeyse eli kurtulacakmış, sopayı ona uzatarak zor zahmet sudan çıkarmıştır ama o olayda çok pis su yuttuğu için zatürre olmuş ve uzun bir zaman hasta olarak yatmıştır.³²

Bir defasında yine aralarında Hacı Hâfız Camcı Ali Akdoğan Hoca Efendi'nin de bulunduğu bir grupla Sapanca gölüne yüzmeye gitmişlerdir. Hoca Efendi az kalsın yine orada da boğulma tehlikesi geçirmiştir.³³

2. Bisiklete Binmesi

O dönemlerde ulaşım açısından arabalar çok yaygın değildi. 1970'lere kadar da Hoca Efendi araba alana kadar bisiklet kullanmıştır. Daha çok şehir içinde kısa mesafelerde bisikletle seyahat etmekteydi ve çok da iyi bir bisiklet sürücüsüydü.

Boğulma tehlikesi geçirmeden önce Adapazarı'na yakın Karasu'ya yüzmeye ve piknik yapmaya giderken bisiklet kullanırdı ancak orada geçirdiği boğulma tehlikesinden sonra artık oraya çok fazla gitmemiştir.

³² Bayram Akdoğan, *Kaynaşlı'lı Camcı Hacı Hâfız Ali Akdoğan Hoca Efendi'nin Hayatı, Eserleri, Tasavvuf Anlayışı ve Mûsikişinaslığı*, Bilge Ajans Matbaa, Ankara 2012, s. 225.

³³ Akdoğan, (2012), a.g.e., s. 225.

SONUÇ

Hacı Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi, içinde yaşadığı topluma ışık tutmuş; yön vermiş bir şahıstır. Fikirleri, dünya görüşü, yaşam tarzı ve ortaya koyduğu miras bizim için önemli bir yer teşkil etmektedir. Hoca Efendi'nin hayatını incelemek sadece onun hayatına, fikirlerine ışık tutmakla kalmamış; yaşadığı dönemin sosyal-kültürel şartları hakkında da bir fikir sunmaktadır.

Öncelikle Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin 17 Ağustos 1999'da gerçekleşen depremde hayatını kaybettiği için kendisiyle tanışma, birebir hayatı hakkında konuşma fırsatımız maalesef olmadı. Akrabaları, birlikte çalıştığı diğer din görevlileri ve arkadaşlarıyla görüşerek, Hoca Efendi hakkında elden geldiğince bütün bilgileri toplamaya çalıştık. Ancak bu depremle birlikte Hoca Efendi'ye ait birçok fotoğraflar, notlar ve kitaplar enkazla birlikte yok olmuşlardır. Yine de elimize geçen fotoğraf ve belgeler Hoca Efendi hakkında birçok anlamda ışık tutma niteliğindedir. (Bkz. Ekler)

Bu tez çalışmasında Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin yaşamını genel hatlarıyla vermeye çalıştık. Hâfızlığa hangi şartlarda başladığını ve öğrencilerinin bir eğitimci olarak Mevlüt Erdem Hoca Efendi'ye ilişkin tecrübelerini ortaya koymaya çalıştık. Bütün bunları yaparken arkadaşlarından, dostlarından, akrabalarından ve çocuklarından aldığımız bilgilerle zenginleştirip sağlamlaştırmaya çalıştık.

Günümüzdeki İmâm-Hatiplik görevini yürüten insanlara baktığımızda, büyük bir çoğunluğu makam bilgisinden uzak bir şekilde görevlerini yürütmektedirler. Özellikle Kur'ân kıraatinde âyetlerin mânâlarına uygun bir makam seçilerek okunmasının önemini tez içerisinde belirttik. Bu konunun bu kadar önemli olmasına

rağmen maalesef hâlihazırda hizmet veren din görevlileri bu bilgidен yoksun bir şekilde görevlerini yerine getirmektedirler. Ancak Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi, bu konunun hassasiyetinin bilincinde olan bir İmâm-Hatip idi ve makamsal uyuma çok dikkat ederdi. Hoca Efendi kendi kendini o zamanın şartlarında, kısıtlı imkânlar içerisinde kendi kendini yetiştirmiştir. Günümüzde imkânların daha geniş olmasına rağmen, ne yazık ki din görevlileri bu imkânlardan faydalanmamaktadırlar. Belki de câmiide beş vakit namazı kıldırıp imamlık görevlerini tam anlamıyla yerine getirdiklerini düşünüp gerek duymuyorlardır. Ancak bu görev, sadece cemâate beş vakit namazı kıldırıp yan gelip yatmakla bitmiyor, bitmemelidir.

Dînî mûsiki formlarının en yaygın olarak kullanıldığı yerler hiç şüphesiz camilerdir. Hoca Efendi de bu formları bilgisi dâhilinde makamsal özellikleri de göz önünde bulundurarak en iyi şekilde uygulamıştır. Özellikle güzel sesin önemli olduğu bu meslekte, işini en güzel ve etkileyici şekilde yapmıştır. Hoca Efendi'yle ilgili genel olarak görüşülen büyük çoğunluk, öncelikle onun güzel ve etkileyici sesinden bahsetmişlerdir. Özellikle Kur'an kıraati konusunda ayetlerin manalarına uygun makamlar seçiminde hassas davranmıştır.

Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi'ye baktığımızda sosyal açıdan çok aktif bir din görevlisiydi. Cemâatiyle ilişkisi çok sağlam, hem o cemâatini çok sever, cemâati de onu çok sever ve saygı duyarlardı. Bir din görevlisi olarak yaşadığı toplumda sadece câmi cemaatiyle değil, câmiye gelmeyenlerde de ilişkisi her zaman iyiydi. İnsanlara câmiye gelmiyor, namazlarını kılmıyor diye selam vermemezlik, sohbet etmemezlik yapmazdı. Bir şekilde onlara yaklaşıp insanları dînî konulara teşvik ederdi. Ancak günümüzde birçok din görevlisine baktığımız zaman, yaptığı her harekete cemâati dedikodu yapar diye dikkat edip, câmi cemâati dışındakilerle pek

selamlaşmamaktadırlar. Bu İslâm'ın özüne uygun bir davranış değildir. Kimse kendi üstünlüğünü kabul edip, böbürlenip, başka insanları yargılamaya hakkı yoktur. Bu açıdan bakınca Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi örnek alınacak bir İmâm-Hatiplik görevi yürütmüştür.

Hâfız Mevlüt Erdem'in hem sosyal-ailevî hayatına baktığımızda, hem de dînî yaşantısına ve bir din adamı olarak mûsiki bilgisi ve bu alandaki uygulamalarına baktığımızda her açıdan takdir edilecek ve örnek alınacak bir şahıs olmuştur. Özellikle bugüne kıyasla her açıdan kısıtlı yaşam koşullarında ve başından geçen üzücü ve zor olan yaşam şartları çerçevesinde kendini en iyi şekilde yetiştirmiş, Kur'ân'ı gerçekten yaşamış ve rehber edinmiştir.

EKLER

FOTOĞRAFLAR, MEKTUPLAR VE NOTLAR

A. FOTOĞRAFLAR

Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin elimize ulaşan en eski fotoğrafıdır.

Sağda Hâfız Mevlüt Erdem ve solda Hâfız Ali Bey diye bilinen bir arkadaşı ile 1941 senesinde çekindikleri bir fotoğraf.

Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin askerlik döneminden bir hatıra fotoğrafı.

1960 senesinde Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi, eşi Şakire Hanım ve çocukları sağdan sola doğru Nurettin, Tacettin, Nuran ve en büyük kızı Şükran ile bir hatıra fotoğrafında.

Hoca Efendi'nin 1964 senesinde ki bir fotoğraf.

20 Mayıs 1979 tarihinde Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin görev yıllarından bir fotoğrafı.

1985 Yılında İmâm-Hatiplik yaptığı zamanlardan bir hatıra fotoğrafı.

1985 senesinde, hac görevini yerine getirmek üzere çıktığı yolculuktan bir fotoğraf.

Arafat'ta umre ziyâretleri sırasında ki bir fotoğrafı. Sağ başta Hâfız Mevlüt Hoca Efendi ve önünde oturan eşi Hacı Şakire Hanım'dır.

1988 senesinde Umre ziyâretlerinde eşi Şakire Hanım ile Arafat'ta bir hatıra fotoğrafı.

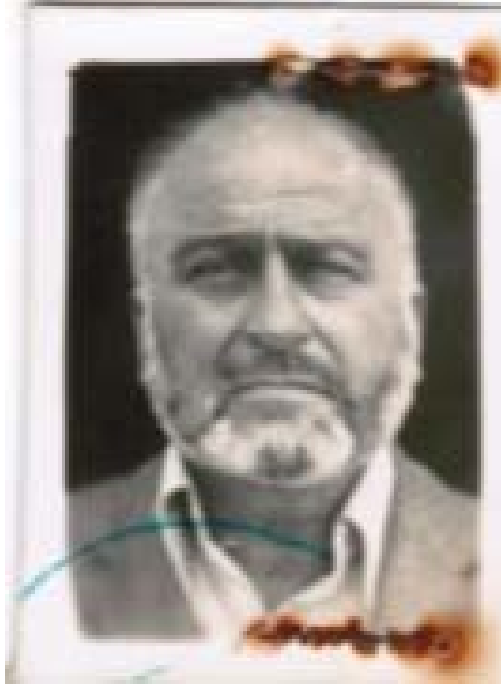
Hoca Efendi'nin Mevrit okurken çekilen bir fotoğrafı.

Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin vefâtından önce yeğenleri ve dostlarıyla birlikte bir hatıra fotoğrafı. Sağdan itibaren oğlu Nurettin, Hoca Efendi'nin eşi Şakire Hanım'ın anne bir kardeşi Seher Hanım'ın eşi Nusret Akdoğan, Mevlüt Erdem Hoca Efendi, kız kardeşi Mukaddes'in oğlu Emin Güner Hoca ve yine kız kardeşi Mukaddes'in küçük oğlu Kadir Güner.

Hoca Efendi'nin eşi Şakire Hanımefendi.

Hacı Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi.

Hacı Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi ile ilk eşi Şakire Erdem Hanım'ın Kaynaşlı Yeni yurt Köyü Mahalle Mezarlığı'nda ki ebedî istirahatgâhları.

B. MEKTUPLAR

Sayın Hanımcağım
Selâm ve sevgîlerimi arz eder, başta
sen almak üzere hepimizin gâğleri-
den operim ve sizleri hasretle
kucaklarım. kütür komşu ve tanıdık-
lara selâmlarımı söyleyin.

Hanımcağım; sizden ayrıldım 6 gün
sonra Mekkeye geldik. yolda muamele-
ler haric hiç bir sıkıntı çekmedik
ve hasta olmadım.

Cuma sabahı Mekkeye indik ve
Cumaya burada edâ ettik. Mekke'de
bir Cuma kılmaq, türkiye = 1000 =
Cuma ya bedeldir. çok şükür ona
eristik. gece gündüz Baytullah'tan
çıkıyız. hepimiz için taraf
yapılır ve yapıyoruz.

Çak kalabalık bildiğinden ^H Çak fazla
değişik. Beytullahın etrafındaki sahaya
hep leşey mermer yapımlar ve altın
sağutma tertibatı ile sağutmuşlar altı
sağut fakat güneş çak yakıyor. Beende
ihramlıyım hayramın birinci gününe
kadar ihramdan çıkmıya çağın için
başına bir şey ertemiyorum onun için
gece taraf, gündüzde hatim imiyorum
Beytullahın sahası hep olduğu gibi
taraf düşünür. Ben kadar kalabalık
hiç gürül memis olduğunu söylüyorlar
sıcak çak fakat Allah kalabalık veriyor.
beni hiç düşünmeyin ben çak eyişi
Kafile başkanımı çak eyi bir arkadaş hep
benim aralımdadır. kütüm vazifeleri her
bir yaptık. Şafarlerimiy akadar temiz
arkadaşları ki tarifi mümkün değil.
hacıların çak eyi insanlar. hiçbir
şikâyetin yoktur

bu gün 12 gün ^{III} oldu sızden ayrılalı
sizleri özledim fakat kuramen aşkı ve
ahengi sizleri hatırlatmıyar. sen bilis-
sin kuramen vâjyetini. sizin için
çak dâa ediyem. sizde benim için
dâa edim. Çalukları hepsine ayrı
ayrı selâm eder qâjleri de öperim
Teremlerimni eji almasım dilerim
mektup yazmakta geçiktim
özür layan ederim

İbadetler fırsat bulamadım
sizde merak edeceğinizi bilmişim
amma hiç türlü yazamadım
o hususta beni af edin
ve beenden hiç daha mektup bekleme-
yini yazacak fırsatın yoktur.
merak etmeyin çak eyiyin
hütmün arkadaşlarda eyidiler

Mektubuma
 san verirken
 Tekrar selam eder
 Hepinizin kasettek kucaklarina
 Sizi Allaha emanet eder
 Bütün komsulara selam saglayin
 isin yagmayan
 heal bal dua ve Tamef etmek
 artik Tamef etmek zarlasti
 ayen ayer isin yalculuk
 fakat hepsi isin yalculuk
 Allah kalaylik vanki artik cact yardu hijs
 leen aralarda uyumadigi isin
 leeni yardu. Allah emanet alu
 Beytullahta hepinize selamlar
 Mervat Eder
 30-9-1981
 Mekke

5-10-981

PAZARTESİ

Sayın Hanımcağın
Mekken'den sizlere Allahın selâmlarını
gönderir hepinize sıhhat ve afiyetler
dilerim.

Beni sararsany hamt olsun çok
eyiyim sizden haska bir kederim
yaktır. leenim halimie size yazıyım
fakat sizin halinizi bilmeme imkân
yok. onun için üzülüyorum
; inşallah sizde eyisinizdir.

Bütün Akrala ve komşulara selâm
söyleyin hepsi için burada kel
kel düa ve tetaf yazıyım ve hatim
akuyorum.

Hanımcağın buradan hurma
getimemiye imkân yok yarakladılar
onun için bir çak kacul daha
arada iken hurmalarını alıp ayle
geldiler leen onun arada iken düşü se
medim. şimdi Tacettin aradan
hurmalarını alırsın

Belediyesinin altında bir lokkal var
@ satıyormuş, yoksa başka nerede
satılıyorsa oradan alırım.. adapazarı-
rında bulamazsa 15 tan tula gitsin
Misur çarşısında varmış oradan
alırım. 'her halde 20 kilo yeter

Burada çok pahalilik var ne alacağımı
bilmiyorum. her tane hediye alsam
param yetmez almazsam ayıp olur. ne
yapacağımı bilmiyorum bunun düşün-
cesinden bu gün hassem ağırdı.
hiç hasta olmadım çok şükür.

arabaya Radyo almak için doluştum
eyi bir marka bulamadım. kütüsünü
alırken gümrükten geçirmekte bir
mese imiş, çokta pahalı gümrükten
geçiremezsen paran yanar alıp vermez-
ler. ada ayrı bir derst.

Bu gün pazartesi yarın arafata
çıkacağız. Vazife yapmak çok

zorlaştı. Hacılar sahip çıkmak onları
sevki ve idare etmek a kadar zor ki tarif
edemem. bujin geldiğini jaman ki gili
değil her yer değisti ve bir acayip oldu
Allah kalul etein sağ salim bu işi
hasarıp denersek hakıyuz.

Hanımceğin serin merak ettiğini bu husus
kiliyarun Hacıları gücendirip onlara
sert davranma işi. yemin ederi
hiç bir hacı ve arkadaş gücendirmedi
ve hepisi ile iyi geçinir. san etti-
ğin ve korktuğun gili değil onun
için müsterih al.

i hramıma tek kaydun ve beni müskül
durumda bırakın amma ben yine seni
af ettin. saferunyu bir tane yatak
çarşafı vardı am hana verdi üst
tarafına am kullanıyın Hacı ifrat
yaptığın için devamla i hramdayı
Bayram günü i hramdan çıkacağı
Bayramın 5. nci günü medineye
gideceğiz. orada 8 gün kaldıktan
sonra İnşallah döneceğiz.

i hramı sendi
bir çanta +

en ağı isimij arafat ve mine aldugum
li luyarsun aradan liye dua edin Allah
kelaylık versinde len vazifeleri'mizi'de
kelay yapalm. lijde siji için arada
yani arafatta dua ederiz insallah.

haska liir diyecegin yaktur. sijden
liir sey sararuyam cunku cevap verme
imkanim yaktur. geldiği zaman liir
mekrup atmustum alip almadigimya liitemiya-
rum. Telefon etmek mumkun fakat
kati liir haber alirim diye yapmuyorum.

Cenabul-Haktan temennim, len vazifeyi
ifa edip siglere kavusmaktır.

Hepinizi Allaha emanet eder
göz lerinizden öperim. hurada korktu-
gumuy kadar fazla meak yak.

tekrar selam ve sevgilerimi sunar
~~Allah~~ çocukları ve taun larım
göz lerinde öperim ağlan galaslara ve
masmaralara benim için öp.

Mevlüt Erden Mekke

12-3-985
MEKKE

Değerli Ailem ve efradı
Hepinize ayrı ayrı selâm eder, gözle-
rinizde öperim. İnşallah eyisinizdir.
Benden sorarsanız çok eyiyim.

16 Mart Cumartesi, Mekke'den
yola çıkıyorum. 21.nde Türkiye'ye
girmiş olacağım. Her halde 22 sinde
orada oluyum. Mümkün olursa hudut-
tan girdiğim zaman Telefon ederim

Tacettin; benim arkadaşım Leuşkan
hacının kayıme (Haca kayıme) ceine haber
ulaştır geleceğini günü onlara bildirdi.
Asci Mustafa ağallıya söyle a arayın haber
ulaştırın.

Çaska bu diye ceğin yaktır.
Arkadaşlarım ve Hacılarım hepsi
eyidirler selâmları vardır.
Hepinizi gözlerinde öperim

Mihribanım gözlerimde benim için
öperim. Hepinizi çok öyledim.

Allah kavuştursun Amin

[Signature]

Hoca Efendi'nin yolladığı mektuplardan zarf örnekleri.

C. OKUDUĞU ŞİİRLER VE BAZI NOTLAR

Teferruḡ eyleyu vardu
Sahakın sinleri gârdü
Karıymuş kara toprağa
Şal Najik tenleri gârdü
Salmuş şal kara gâjler
Belisiz olmuş ay yüjler
Kara toprağı altında titreye
elleri gârdü
Yâyla ~~bar~~ yâylamay olmuş
Kışlatar kışlamay olmuş
Bar tutmuş söylemiş olmuş
ağızda dilleri gârdü
Kimé boy nun köküp yatmış
Ucudun toprağı katmış
dünyasına küsüp gitmiş
Bunun lükkenleri vârdü

Yunus Emre'ye ait bu şiirin dizeleri şöyledir:

Teferrüc eyleyi vardım,

Sabahın sinleri gördüm.

Karışmış kara toprağa,

Şu nazik tenleri gördüm.

Soğumuş şol kara gözler,

Belirsiz olmuş ay yüzler,

Kara toprağın altında,

Gül derer elleri gördüm.

Yaylalar yaylamaz olmuş,

Kışlalar kışlamaz olmuş,

Bar tutmuş söylemez olmuş,

Ağızda dilleri gördüm.

Kimi boynunu büküp yatmış,

Vücudu toprağa katmış,

Dünyasına küsüp gitmiş,

Boynunu bükenleri gördüm.

Yunus kunnā kande gōrdūn
gelip biye habes verdi
aklim ~~ge~~ durdu dilim zaṣṣi
Ni teki kunlaru gōrdūn

Ecel derdine su alemde acep ^{çare kuluna}
Ötünden bi fena leilomen acep ^{hiç kurtulur}
bak su dünyanın türlü türlü haline ^{verme}
kimseler çare bulamay asla ölime
ne gelirse allaktan gelir kuluna
Sabredeli gānūl elden ne gelir
Ne gelir ee kuluna allaktan gelir
emanet ey bedi hakka ey sevgili
eulādi - seni

Yunus Emre'ye ait olan şiirin devamı:

Yunus bunu kanda gördü

Gelip bize haber verdi

Aklım durdu dilim şaştı

Nitekim bunları gördüm.

.....

Ecel derdine şu âlemde acep çare bulan var mı?

Ölümden bir vefa bilmem acep hiç kurtulan var mı?

Bak şu dünyanın türlü türlü haline

Kimseler çare bulamaz asla ölüme

Ne gelirse Allah'tan gelir kuluna

Sabredelim gönül elden ne gelir

Ne gelirse kuluna Allah'tan gelir

Emanet eyledim hakka ey sevgili evlad-ım seni...

En büya san cāğınalmıs eline
Çekip gides mahser yerine
Cığırpare Hasanla Hüseyini almıs yanına
Secde kılms arı âlâ öziñe !
Vah... ümmetlerim derde ağlar Mahanmet
Yârap Kızın Fatımayı vereyin
Kay beni ben Cehenneme gireyin
Ben ümmetsiz Cenneti Neyleyeyin
Vah... ümmetlerim derde ağlar Mahanmet
Bir yanını arasata cevizdir
bir yanında Telaniler bağırı
bir mijana bir sırata seğırtir
Vah... ümmetleri derde ağlar Mahanmet
Yârap leğizle bana tayif ümmeti
kimeler değil yalnız sana minneti
ben yanayı yakma beni ümmeti
Vah... ümmetleri derde ağlar Mahanmet

Enbiya sancağını almış eline,
Çekilip giderler mahşer yerine,
Ciğerpere Hasan ile Hüseyin'i almış yanına,
Secde kılmış aşr-ı âla önüne,
Vah ümmetim der de ağlar Muhammed.

.....

Ya Râb kızım Fatıma'yı verseydim,
Koy beni ben cehenneme gireyim.
Ben ümmetsiz cenneti neyleyim,
Vah ümmetim der de ağlar Muhammed.

Bir yanını asarata çevirir,
Bir yanında zebâniler bağırır,
Bir mizana bir sırata seğirtir,
Vah ümmetim der de ağlar Muhammed.

Ya Rab bağışla bana zayıf ümmeti,
Kimselere değil yalnız sana minnetim.
Ben yanayım yakma benim ümmetimi,
Vah ümmetim der de ağlar Muhammed.

S E H E R V A K T İ

BİSMİLLAHİRRAHMANİRAHİM

111. adet -Esteğfirullah el asim,

1. adet -Elkerim ellesi lâ ilâhe illâ hu el hayyul kayyum ve etübi ileyk ve Leo'elühüttevlote vel mağfirete vel hidayete lenâ innehu hüvettevvabürrahim.

1. adet -Allahümme enterabbi lâ ilâhe illâ ente halakteni ve ene abdüke ve ene alâ ahdiike ve vağdıke mestedağtü euzubike mingerrî ma senağtü ebüüleke binigmetike aleyye ve ebüü bizembî fağfirli zunuüi feinnehu lâyağfiruzsünüce illâ ente.

111. adet -Lâ ilahe illâllahul melikul hakkul mübin .

1. adet -Muhammedür Rasulüllahi Sâdikul vağdil emin.

111. adet -Allâhümme salli alâ seyyidina Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ve barik ve sellim.

Euzu besmele ile

- 1- Fatiha'i Şerife
- 1- Ayetel Kursi
- 1- Elamegrahleke'i Şerif
- 1- İnnâ ateyna
- 1- İzaca'e
- 3- İhlâsı Şerif
- 1- Kulezubirabbil felâk
- 1- Kulezubirabbinnasi

D U A

Bu dualardan hasıl olan ecir ve sevabı Peygamber efendimizin ruhu şeriflerine, Âl ve eshabı kıram, Ebiya'ı izan ve meşayihî zevil ihtiram hazeratının ervahı tayyibelerine bilhassa Nakşi silsilesinin, Ebubekir'i Sıddık R.A. efendimizden itibaren Muhammed Bahaüddin Nakşibend, Tahal Hariri, Esad Ervili ve Mahmut Sami Hazretlerine kadar cümlesinin ruhlarına hediye eyledim.

Tefekkürü Nevv ve Rabita'i Şerife (5 ile 10 dakika)

Silsile'i Şerife : ALLAH (500) sesle ALLH (1000) sesiz.

G Ü N D Ü Z : Bir fatiha'i şerife Uç İhlâsı şerife okunarak

Rasulu Ekrem Salıdillahu alayhi vesellem efendimizin ruhu saadetlerine ve Gavsı İzan Abdülkadiri Geylani hazretlerinin ruhlarına hediye eyledim.

Hafif sesle (1000) adet Lâ ilahe illallah.

(Her yüz sonunda Muhammedürresulullah söylenecek.

Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin dua ve evrâdı.

١٧١	عدد: استغفر الله العظيم	
	ختمه نوبه استغفار	
	اللهم انت ربى: آخر به قدر	
١١١	لا اله الا الله الملك الحق المبين	
	ختمه: محمد رسول الله صادق الوعد	
١١١	صلوات شريفة	
	فالحق	
	آية الكرسي	
	الهم نشرع لك	
	انا اعطيتك	

	اذ اجاز نصر الله	
	اخلاص شريف، فلق، ناس	
	تفكر ٥ دقيقه	
	١٥٠٠ عدد: الله	
	١٠٠٠ لا اله الا الله	

İ L Â H İ

Ruhum sana aşık, sana hayrandır efendim
Bir ben değil, alem sana kurbandır efendim
Ecramü felek, levhü kalem mesti nigâhım
Dîdarına âşık Ulu Yezdandır efendim
Mahşerde bile Nebiler senden medet ister
Rahmet, diyen alemlere, Rahmandır efendim
Kitmırınız ey şahı rûsül, koğma kapından
Asilere lutfun, yüce fermanıdır efendim
Tâ arşa çıkar her gece âşıkların ahı
Medheyleyen-ahlâkını yüce Kur'andır efendim
Aşkınla buhurdar gibi tütmeğe bu kalbim
Sensiz bana Cennet bile hicrandır efendim
Doğ kalbime bir lâhzacık ey nuri dilâra
Nurunki, gönül derdime dermandır efendim
(Ulvi)de senin bağı yanık âşıkı zarın
Feryadı bütün âteşi suzandır efendim.

Ali Ulvi Kurucu

Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin güzel sesiyle Kasîde olarak okuduğu

Ali Ulvi Kurucu'nun şiiri.

KAYNAKLAR

- AKDOĞAN, Bayram, *Türk Din Müsikisi Dersleri*, Bilge Ajans Matbaa, Ankara 2010.
- AKDOĞAN, Bayram, *Kaynaşlı'lı Camcı Hacı Hâfız Ali Akdoğan Hoca Efendi'nin Hayatı, Eserleri, Tasavvuf Anlayışı ve Müsikişinaslığı*, Bilge Ajans Matbaa, Ankara 2012.
- AKDOĞAN, Bayram, “*Din Görevlilerine Müsiki Eğitimi Verilmesi Hakkında Örnek Bir Metot*”, A.Ü.İ.F.D., Cilt: XLIII, Sayı: 2, Yıl: 2002.
- BUHARÎ, Muhammed b. İsmâil b. İbrahim Ebû Abdillâh, Buhârî, *es-Sahih*, Kitâbu't-Tevhîd, c. VIII, İstanbul 1979.
- ÇOBAN, Adnan, *Müzikterapi / Ruh Sağlığı İçin Müzikle Tedavi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2005.
- EN-NEYSÂBÛRÎ, El-Hâkim, *El-Mustedrekala's-sahihayn*, Dâru'l-Haremeyn, Cilt: 2, Kahire 1977.
- ERSOY, Mehmet Akif, *Safahat- Asım Altıncı Kitap*, Dergâh Yayınları/Türk Edebiyat Şiir Dizisi, Üçüncü Basım, İstanbul 2011.
- Kur'ân-ı Kerim Meali, Diyanet İşleri Başkanlığı/ İslâmi Eserler Dizisi, TDV Yayınları.
- ÖZBUDAK, Mümin, “*17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin Sakarya İli Ekonomisi Üzerindeki Etkileri, (Yüksek Lisans Tezi)*” Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2000.

SUYUTİ, Celâleddin Abdurrahman, el-Câmiu's-Sağir, *el-Câmiu's-Sağir fî Ehâdisi'l-Beşîri'n-Nezîr*, C.:I-II, Mısır 1954.

Mevlüt Erdem Hoca Efendi hakkında yapılan röportajlar, video ve ses kayıtları.

ÖZET

Toplumun belli bir kesimine ışık tutmuş, örnek teşkil etmiş şahısların günümüze de ışık tutması önemli bir yer teşkil etmektedir. Dönemin yaşam, sosyal ve kültürel şartları önemli bazı şahısların tarihsel süreç içerisinde kaybolmasına neden olmuştur. Bu tez çalışmasında da Hacı Hâfız Mevlüt Erdem Hoca Efendi'nin hayatı çalışılmıştır. Yaşamını sürdürdüğü Eskişehir ve Adapazarı'nın farklı beldelerinde, imamlık görevini yürüterek insanlara örnek teşkil etmiştir.

Tezin ilk bölümünde doğumu, ailesi, çocukluğu, hafızlığa başlaması, evlenmesi ve tahsil hayatı ile ilgili konularda bilgiler verilmiştir. Ayrıca imamlığa başladığı süreç, görev yaptığı yerler ve imamlık görevi dışındaki yaptığı işler anlatılmıştır. Diğer bölümde ise Hoca Efendi'nin sosyal hayatı, tasavvuf anlayışı ve musikişinaslığı konularında bilgiler verilip en son olarak da Hoca Efendi'ye ait fotoğraflar, mektuplar, yazılar gibi dokümanlar derlenerek son bölüme eklenmiştir.

Anahtar kelimeler: Dînî musiki, câmii mûsikisi, Mevlüt Erdem.

ABSTRACT

The social and cultural conditions of life in certain recent periods of history have resulted in the loss of a great deal of information about important historical figures and the times in which they lived. The effort to rediscover these figures, men and women who have served certain segments of society and indeed who have served as an example for them, is therefore a worthy endeavor. This thesis is one such study. Its focus is the life of Hâcî Hafız Mevlüt Erdem, a man who lived and served as an imam in various locations in the Turkish provinces of Eskişehir and Adapazarı.

The first section of this thesis focuses on Hâcî Hafız Mevlüt Erdem's early life—his birth, family, childhood, *hafız* training, marriage, and education—through to his work as an imam in various locations in his early career and his other activities outside of his primary vocation. The subsequent sections of this thesis focus on his social life, his relationship to Sufism, and his approach to music. Lastly, a number of documents, including photographs, personal letters, and other writings, are compiled in an appendix at the end of the thesis.

Key words: Religious music, mosque music, Mevlut Erdem.